

Obzornik

glasilo delovne organizacije

Naš devizni sistem in Brest

Dobri štirje meseci so že pretekli od sprejema nove zakonodaje na zunanje trgovinskem področju, ki naj bi po takratnih napovedih pomenila nov korak k povečanju izvoza, k izboljšanju oskrbe in uvoza in na sploh izboljšala pogoje za zunanje trgovinsko poslovanje.

Nekateri, predvsem aktivni izvozniki, smo že pred sprejetjem opozarjali, da temu ne bo tako, da se bodo razmere za vse gospodarstvo še poslabšale, da gre v novi zakonodaji v bistvu za centralizacijo vseh deviz in s tem za odločanje o porabi le-teh na najvišjih zveznih ravneh, da v novem sistemu uvoz ne bo odvisen od ustvarjenega izvoza, pač pa od uvoza v preteklosti (leto 1984) in zvez ter poznanstev pri tistih, ki delijo kontingente ali pa dajejo dovoljenja za uvoz posameznih vrst materialov.

Naše pripombe so bile kot kapljica vode, ki se je izgubila v oceanu pretežnih uvoznikov. Ti so ob svojih kalkulacijah ugotovili, da bodo z novo zakono-

nodajo dobili velike možnosti za uvoz in s tem za dobre zasluge pri prodaji na domačem trgu. Zato so vsi po vrsti podpirali novo zakonodajo.

Se bolj očitne pri tem so bile medrepubliške kalkulacije, saj je pretežni del republik ugotovil, da bo s tako zakonodajo dobil nov vir za pokrivanje svojih deviznih obveznosti, seveda na račun tistih, ki devize ustvarjajo.

Vse to so bile kalkulacije, ki so pripeljale do sprejetja nove zakonodaje v decembru leta 1985, ki pa jo sedaj, štiri mesece po sprejetju, vsi ocenjujemo, da je slaba, da pod takimi pogoji ne moremo poslovati, da se nam izvoz zmanjšuje in morda celo popolnoma ustavi, da

je praktično onemogočen ves uvoz in da ima največjo korist od tega tisti, ki je v preteklosti najemal velike devizne kredite in jih sedaj država odplačuje iz skupne »vreče«. Na žalost pa je ta »vreča« le tolikšna, da komaj zadošča za plačevanje kreditnih obveznosti, ničesar pa ne ostane za uvoz repromaterialov ter za ostali uvoz, ki ga industrija nujno potrebuje, če želi normalno poslovati.

In kako je v tem morju devizne bede z Brestom?

Že ob pričakovanju nove devizne zakonodaje smo opozarjali na njene posledice in seveda smo glede na ta pričakovanja pravočasno ukrepali. Intenzivno smo pripravljali pogodbe o dolgoročni proizvodni kooperaciji z nekaterimi našimi kupci, saj smo računali, da bo to ob takšni zakonodaji kot je, edini mogoči način poslovanja, ki nam bo omogočil tudi uvoz.

Ta ukrep se je pokazal za pravi, saj v prvih nekaj mesecih uvažamo pretežno po tej obliki uvoza; seveda uvažamo nekaj tudi po generalnemu uvozu, vendar se takšne možnosti zmanjšujejo, ker poslovna banka zaradi pomanjkanja deviz ne izpolnjuje plačil in nam dobavitelji ne dajo več blaga.

Izvažamo in uvažamo tudi po tako imenovanem maloobmejnem prometu z Italijo, ker ta sistem izvoza in uvoza tudi omogoča normalno poslovanje. Izvoz in uvoz po dolgoročnih proizvodnih kooperacijah in maloobmejnem prometu je v teh nekaj mesecih Brestu zagotovil nemoteno poslovanje, kar zadeva preskrbo blaga iz uvoza. Pričakujemo, da tudi v naslednjem obdobju s tem ne bo težav.

Pestijo nas še druge težave in pretežni del rešitev le-teh ni v naš moči.

Osnovno in največje vprašanje je dohodkovnost izvoza, ki se je na primer v primerjavi z majem lani za izvoz v ZDA poslabšala za enkrat in pol. Tako je rast dolarja v tem času v primerjavi s financiranjem izvoza (bančna obrestna mera) poslabšala dohodkovnost izvoza za okrog trideset in več odstotkov. V tem času smo imeli inflacijo pri naših vhodnih materialih okrog stooštoto in izgubili smo nekatere spodbude in olajšave pri izvozu.

Vse to skupaj pomeni, da danes pokrivamo le še kakih 40 do 50 odstotkov lastne cene in da je ves izvoz trenutno v velikih izgubah. Vse to je pripeljalo Brest (in tudi ostalo slovensko lesno industrijo) že v prvih treh mesecih v velike izgube.

Da bi popravili stanje, bi morala država takoj spremeniti po-

litiko tečaja dinarja, saj ob taki politiki kot je, postavlja v ugodnejši položaj tiste, ki vračajo najete kredite, izvozniki pa krvavimo. Če se bo to nadaljevalo, bomo izdihnili v boju za čim večji izvoz, preživeli pa bodo zopet tisti, ki so Jugoslavijo pripeljali v sedanji položaj.

To pa ne pomeni, da moramo v Brestu iskati rešitve samo od zunaj. Prav gotovo je čas, da tudi doma pregledamo organiziranost, nabavne pogoje, prodajne pogoje, stroške poslovanja, kadre in drugo ter poiščemo najugodnejše rešitve predvsem v dohodkovnem smislu.

Zavedati pa se moramo, da z lastnimi močmi in ukrepi lahko prihranimo le nekaj odstotkov, morda deset, nikakor pa ne moremo nadomestiti vsega (okrog 50 odstotkov) dohodka, ki ga trenutno ustvarjamo v izvozu. Ob nadaljevanju že opisane politike nas položaj sili, da moramo omejevati izvoz, čeprav smo nekaj let govorili, da nam je izvoz osnovna in dolgoročna usmeritev.

To seveda velja tudi še danes, vendar bi izvoz pod takimi pogoji kot veljajo trenutno, pomenil »izvoz za vsako ceno«, cena pa bi bila prehuda. Zato smo se v Brestu odločili, da bomo tudi v tako težkem položaju kot je sedaj, še naprej negovali izvoz, da bomo ohranili vezi z našimi kupci. Vendar pa družba od nas ne more pričakovati, da ga bomo še naprej povečevali kot je to zapisano v planskih dokumentih. Prej moramo računati s tem, da bo izvoz ob takem položaju nekaj odstotkov nižji kot je bil v preteklem letu. L. Ule

Inflacija in lesna industrija

O izredno neugodnem položaju proizvajalcev pohištva in temu ustreznih nizkih osebnih dohodkih smo že večkrat pisali. Vendar pa mislim, da je potrebno ta vprašanja še dodatno osvetliti, saj se položaj lesne industrije ne izboljšuje, nasprotno, celo slabša se. V veliki meri vse to pospešuje povečana stopnja inflacije.

Če odmislimo notranje dejavnike v proizvodnji, to so produktivnost dela, ekonomičnost pri uporabi materiala in druge, potem je položaj proizvajalcev pohištva odvisen od vhodnih cen, obenem pa od kupne moči prebivalstva in seveda od pogojev nabave in prodaje. Ker pa smo vsi proizvajalci pohištva osiromašeni, saj nimamo lastnih obratnih sredstev, je seveda eden izmed zelo pomembnih dejav-

nikov tudi financiranje proizvodnje in prodaje.

Pri proizvodnji pohištva so vgrajeni proizvodi lesne industrije, pa tudi ostalih panog (laki, lepila, brusni papir, okovje, brusila in drugo). Vsem tem proizvodom cene zelo hitro naraščajo in so konjunktorni, kar ob svobodnem oblikovanju cen pomeni, da so njihove hitre naraščale kot je bila uradna (Konec na 2. strani)

Maj — mesec mladosti. Za to priložnost smo pripravili posebno prilogo.

Inflacija in lesna industrija

(Nadaljevanje s 1. strani)

stopnja inflacije ali pa kakor so naraščali osebni dohodki. Plačevati pa jih moramo v 15 dneh, od 30 dni dalje pa nam tečejo 82 odstotne obresti, če plačamo z menico.

In kako je s prodajo pohištva?

Z razvojem visoko funkcionalnih (sestavljivih programov, izdelavo kuhinj za znanega kupca) smo oblikovali take programe, da jih trgovina ne more držati na zalogi, temveč jih prodaja zvečine le s pomočjo razstavnega izdelka, seveda z dobavnim rokom, ki ga je obljubila tovarna.

V večini primerov trgovina ob začetku razgovorov vzame od kupca le aro (okrog 10 odstotkov kupnine), le izjemoma kupec poravnava v trgovini celotno kupnino. S tem pa praktično celotni riziko in težave padejo na proizvajalca. Zaradi težav s kooperanti širokih programov, izvoznih obvez, se ob večjih konjunkturah tudi kaj preproda in z zamudo dobavi blago. Zamuda je lahko tudi nekajmesečna, vendar mora pri tem zagotavljati ceno, veljavno na dan naročila, čeprav se je pohištvo medtem že večkrat podražilo.

Kdo je potegnil krajši konec? Mislim, da ni potrebno posebej poudarjati, da proizvodnja. Vendar je pri tem videti, da je kupec pri tem največ zaslužil, če je plačal 10 odstotno aro. Če vemo, da je mesečna inflacija uradno 8 odstotna, potem v nobeni banki ne more dobiti bolj-ših obresti kot pa jih je tedaj, če je kupil pohištvo s plačilom are.

Tudi v primeru, če je kupec poravnal celotno kupnino po veljavni ceni na dan naročila, je prizadet proizvajalec, saj je plačilo dobil v najboljšem primeru 150. dan od dneva naročila. Kaj to pomeni? Ob dnevu naročila je bilo pohištvo vredno vzemimo, zaradi lažjega računanja, 100 dinarjev. Petmesečna inflacija znaša 40 odstotkov, kar pomeni, da je dobil proizvajalec le 60 dinarjev. Zelo vzpodbudno.

Če upoštevamo še varnostne zaloge reprovromateriala, nedovršene proizvodnje in gotovih izdelkov in da moramo vse to financirati z 82 odstotno obrestno mero, potem vidimo, da tak način prodaje pri taki inflaciji ni več možen. Če bi vse to vgradili v končno ceno, potem se mora pohištvo podražiti najmanj za 50 odstotkov, kar pa pomeni, da bo ob tako visokih cenah prodaja zelo vprašljiva.

Pohištvo se namreč prodaja po maloprodajnih cenah, kar pa pomeni, da se končna cena pohištva določa v proizvodnji. Ta cena pa je sestavljena takole:

Naziv	A	B
— končna cena (MPC+PD)	120	150
— maloprodajna cena (MPC)	100	125
— delež trgovine	21	26,25
— delež proizvajalca	79	98,75
od tega:		
stroški montaže	3	3,75
strošek reklame	4	5
strošek prevoza (fco trgovina)	7	8,75
neto delež za proizvodnjo	65	81,25
materialni stroški		
50 %	32,5	48,75
ostane dohodek	32,5	32,5

Pod A je prikazano, kakšni so deleži, če izhajamo od maloprodajnih cen, pod B pa so deleži, če se oblikuje cena od materialnih stroškov ali dohodka proizvajalcev.

To pomeni: če se zvišajo materialni stroški za 50 odstotkov, je to v strukturi za 16,25 odstotka in če proizvajalec poveča svojo ceno samo za toliko, da nadomesti inflacijo, se pohištvo podraži za 30 odstotkov ali 1,85-krat več.

Če se podraži iverka in če predpostavimo, da mi ostanemo pri enakem dohodku, zaslužijo vsi, od trgovca do države, razen proizvajalca, ki je pokrival povečanje vhodnih cen. Delavci v proizvodnji so zaslužili manj, ker so to »fiktivno« povečanje vsi ostali prelili v osebne dohodke, le delavci v proizvodnji ne. Ker pa se ob tem cene reprovromaterialov gibljejo hitreje

kot osebni dohodki, za ostale v tej verigi pa je osnova rast materialnih stroškov, potem vidimo, zakaj prihaja do delitve dodatnih izplačil v trgovini.

Tako zanesljivo pridobivanje dohodka v trgovini ne spodbuja k boljšemu gospodarjenju, torej k nižjim stroškom, ali vsaj k boljšim storitvam potrošniku. Trgovini namreč dohodek narašča kljub stalnemu zmanjševanju fizičnega obsega prodaje (saj vemo, da smo bistveno zmanjšali proizvodnjo za domači trg in povečali izvoz).

Povečana produktivnost, ekonomičnost, še tako visoka prodajna cena, nizki osebni dohodki sposobnejših kadrov v komercialni proizvodni delovni organizaciji v takih razmerah ne morejo omogočiti rentabilnega poslovanja proizvajalcev pohištva, če ne bomo spremenili sistema sedanje prodaje.

Preiti moramo na oblikovanje proizvodnih cen, brez količinskih rabatov in na zjamčenost cen, veljavnih na dan plačila, le potrošniku, ki je v resnici plačal blago. Trgovina pa mora plačati v roku 15 dni. Ona naj si oblikuje svojo ceno in ustvarja dohodek, ki je rezultat njene produktivnosti in ekonomičnosti.

Če v tem ne uspemo, je edina rešitev razširjanje lastne maloprodajne mreže. Upam, da bodo družbeno politične organizacije, širša družbena skupnost in SOZD to sprevideli in da bo delitev dohodka v prihodnje pravičnejša. S. Zidar

Spremljamo cene materialov

Proti koncu lanskega leta, predvsem pa letos, se v lesni industriji Slovenije pogoji za gospodarjenje močno slabšajo, kar zelo občuti tudi naša delovna organizacija. Glavni vzroki za takšno stanje so nerealni tečaj dinarja, manjše izvozne stimulacije, upadanje povpraševanja po pohištvu in predvsem hitro naraščanje vhodnih materialov. Cene pomembnejših materialov so od 31. 12. 1985 naprej takole naraščale:

hlovovina	43
tehnični les	54
lesni ostanki	45
furnirji	46
lesonit (navaden, oplemen.)	26
žagan les	32
lepilo za iverko	33
površinski materiali	21
kartonska embalaža	69
laminati	52 do 75

Takšno stanje je zahtevalo pogostejše spremljanje materialnih

stroškov v kalkulacijah posameznih izdelkov. To je bilo podarjeno tudi med ukrepi za uresničevanje poslovne politike in plana za leto 1986.

Materiale smo razdelili po ABC metodi tako, da predstavljajo materiali A skupine 80 odstotkov vrednosti nabave materialov in surovin v letu 1985, B skupina 15 odstotkov in C skupina 5 odstotkov. Tako spremljamo dnevne cene za materiale skupin A in B, za materiale skupine C pa jih popravljamo četrtletno.

Na osnovi teh cen se 1. in 16. dne v mesecu avtomatsko izpisujejo kalkulacije, ki so osnova za poslovne odločitve prodajne ter posredno tudi proizvodne funkcije. Računalniški izpiski so prirejeni za hitro in preprosto uporabo, saj se za posamezni izdelek kot končni podatek izpisuje razmerje med neto prodajno in lastno ceno. M. Levar

S PRETEKLE SEJE POSLOVNEGA ODBORA PLANSKO POSLOVNE SKUPNOSTI GOZDARJEV IN LESARJEV

Sredi maja je bila na Brestu seja poslovnega odbora plansko poslovne skupnosti notranjskih gozdarjev in lesarjev. Na njej so najprej obravnavali pobudo inštituta za regionalno ekonomiko o vpeljavi novih metod v organiziranju poslovnih procesov; o njej bodo dokončno sklepali kasneje.

Zatem so obravnavali informacije o srednjeročnih planih članic, ki zaradi znanega položaja lesarstva ne predvidevajo večjih premikov.

Na koncu so sprejeli še informacijo o gospodarskih rezultatih članic v prvem letošnjem trimesečju, pri čemer so posebej izpostavili težaven položaj lesarskih delovnih organizacij tudi v naši regiji.

Na prihodnji seji bodo predvidoma usklajevali cene gozdnih asortimentov.

OBRAVNAVA OBČINSKIH PLANSKIH DOKUMENTOV

V začetku maja je v združenem delu in po krajevnih skupnostih naše občine tekla organizirana javna razprava o temeljnih občinskih planskih dokumentih za srednjeročno in dolgoročno obdobje — skupaj s prostorskim planom. Tudi na Brestu je bil organiziran posvet, na katerem so bili predstavniki samoupravnega, družbeno političnega in poslovnega življenja Bresta.

Najprej so predlagatelji izčrpno obrazložili omenjene dokumente. V prvih prihodnjih petih letih bo težko spremljati slovenska gospodarska gibanja, bolj optimistična pa je ocena za kasnejše obdobje do leta 2000. Pri tem gre predvsem za prestrukturiranje gospodarstva, za njegovo intenziviranje, krepitev izvoza in razvijanje lastnega znanja. Na področju družbenih dejavnosti oziroma skupne porabe pa naj bi ohranjali vsaj dosedanje ravni.

V razpravi so bile omenjene splošne težave pri planiranju, saj se pogoji za gospodarjenje, pa tudi sistemski akti nenehno spreminjajo, izražena pa je bila tudi ocena, da so plani preveč optimistični zlasti v zvezi s prestrukturiranjem gospodarstva, saj leto ustvarja premalo akumulacijskih sredstev, da bi zmoglo tako zastavljene načrte.

Oplemenitene mineralne plošče

Tovarna ognje odporne plošče MINERALKA že od samega začetka svojega poslovanja ne prodaja zgolj primarnih izdelkov. Velik del proizvodnje moramo na osnovi zahtev posameznih kupcev površinsko obdelati z najrazličnejšimi materiali, med katerimi prevladujejo negorljivi laminati, furnirji in dekorativni premazi.

V začetku smo premaze in laminat nanašali na plošče ročno, kar je bilo zamudno in naporno delo, ki je zahtevalo izredno pazljivost in natančnost. Poleg tega pa so bile površine večkrat zamazane z lepilom, ki ga je bilo treba z vsake plošče posebej ročno ostrgati.

Zato smo se lani z oddelkom strojogradnje dogovorili za izdelavo in montažo linije za oplemenitenje. Tehnološka zasnova linije temelji na izkušnjah stro-

kovnih delavcev iz oddelka strojogradnje in iz naše temeljne organizacije. Pri konstruiranju so bili uporabljeni najsodobnejši elementi krmiljenja, ki jih je moč uporabiti pri tovrstnih tehnoloških procesih. Tudi rešitve ključnih elementov oziroma faz procesa so idejno zelo uspešno rešene, pri čemer velja posebej poudariti izvirnost pri rešitvi čiščenja nanašalnih valjev za lepilo.

Ze poskusna proizvodnja, ki je stekla sredi leta 1985, je pokazala, da je tehnološka progna za oplemljanje dobro izdelana, odpraviti je bilo treba le nekaj manjših napak.

S to linijo je delavcem v Mineralki delo znatno olajšano, kvaliteta obdelanih plošč je boljša, čiščenje zamazanih robov pa ni več potrebno. F. Mele

Iz TOZD Pohištvo — brušenje robov

Iz drugih lesarskih kolektivov

V **MEBLU** bodo za naložbene projekte v sanacijskem programu, torej za nove proizvodne programe ter za posodobitev in odpravo ozkih grl v proizvodnji, do konca tega petletnega obdobja namenili okrog 5,4 milijarde dinarjev; od tega predvidevajo 2,3 milijarde lastnih sredstev. Predvsem gre za uresničitev projekta »masiva«, torej usmeritev v proizvodnjo masivnega pohištva, ki ga zahteva predvsem zahodnoevropski trg.

JAVOR namerava tudi letos izpeljati več naložb.

Med njimi so najpomembnejše: izgradnja centralnega skladišča oziroma zgradbe za novo tovarno strojne opreme (230 milijonov din), izgradnja kotlarne v Olesu (200 milijonov din), izgradnja objekta za namestitve vakuumskih sušilnic in za skladiščenje suhih elementov (150 milijonov din), rekonstrukcija kotlarne v TP Postojna (80 milijonov din), preostala sredstva pa so namenjena predvsem za nabavo opreme za posodobitev proizvodnje.

V **LESNI** so močno zaskrbljeni nad umiranjem gozdov na Koroškem. V gozdno gospodarskem območju Slovenj Gradca, to je območje štirih koroških občin, ki zajema 60.000 hektarov gozdov, je zaradi onesnaženega zraka obolelih 36.000 hektarov gozdov oziroma kar dve tretjini vseh sestojev. To je še posebej zaskrbljujoče, saj od gozdarstva in lesno predelovalne industrije neposredno živi okrog 20 odstotkov prebivalstva na tem območju.

Da bi pospešili inovacijsko dejavnost, so se v **GARANTU** odločili, da mesec junij vsako leto opredelijo kot mesec inovacij. Z dosedanjo tovrstno dejavnostjo niso preveč zadovoljni. Preslabo organizirana inovacijska dejavnost in pomanjkanje samozavesti sta najbrž kriva, da tudi pri izdelavi novega pohištvenega programa **VEGA** ni bil prijaven niti en koristen predlog, čeprav je bilo pri njem precej takšnih novosti.

TOVARNA MERIL bo tudi letos izpeljala nekaj naložb. Naj omenimo nekatere: izgradnja kotlarne, izgradnja novih prostorov za TOZD KOPA, stiskalnica, lakirnica in odprava ozkih grl v proizvodnji z nabavo nove opreme.

V **LIKO** se proizvodnja strojev za lesno obdelavo v novih prostorih lepo razvija. Letos bodo za domači trg izdelali 7 linij za vzdolžno spajanje lesa (razstavili jo bodo tudi na ljubljanskem sejmu **LESMA**) in 40 ostalih različnih strojev za obdelavo lesni elementov.

V **MARLESU** naj bi letos dokončali oziroma dali v uporabo tri sušilnice: v Podvelki, Limbušu in Ljutomeru. Uredili bodo tudi vprašanje toplotne energije v Limbušu in v okviru razpoložljivih finančnih sredstev nabavili najpotrebnejšo strojno opremo.

V medvoški **SORI** je lani 116 zaposlenih ustvarilo skoraj 800 milijonov din skupnega prihodka. Zaradi upadanja prodaje na domačem tržišču so znatno povečali izvoz. Za letos načrtujejo skupni prihodek 1,5 milijarde din. To bodo dosegli z delno zamenjavo opreme v proizvodnji, za kar so dobili mednarodno posojilo. V tovarniških prostorih bodo uredili tudi prodajni salon, kjer bodo kupcem na voljo vsi njihovi izdelki.

ELAN želi v novem srednjeročnem obdobju še okrepiti vlogo svojih firm v tujini. Zato naj bi stekle akcije za ustanovitev Holdinga, dograditev interne banke Elan International, kooperacijsko sodelovanje z Elanom-Avstrija na področju plastike, izgradnjo enovitega informacijskega sistema in dokončno registracijo firm v tujini.

Lesarji v lesarstvu

V tem sestavku želim opozoriti na vprašanje, ki nam je na Brestu že dalj časa znano, nismo pa ga pripravljeno hitro in učinkovito razrešiti.

In za kaj gre? Naše temeljne organizacije se čedalje pogosteje srečujejo s pomanjkanjem delavcev — »lesarjev širokega profila«. Vse pogosteje se dogaja, da lesarji bežijo z Bresta, ali pa vsaj iz neposredne proizvodnje. Tudi mladina se za ta poklic ne odloča, čeprav imamo šolo blizu, v Postojni.

V proizvodnji pa usposobljenih delavcev rabimo čedalje več, saj so minili časi velikih serij, za katere je bilo mogoče do potankosti pripraviti tehnično tehnološko dokumentacijo. Majhne serije namreč zahtevajo hitro prilagajanje novim izdelkom, temu pa se najlaže prilagajajo delavci, ki so za delo dobro usposobljeni.

Na vprašanje, zakaj se mladina nerada odloča za lesarski poklic in zakaj ni nikakršnega zanimanja za izobraževanje ob delu, je več odgovorov. Lesarstvo kot panoga ni bilo nikoli deležno posebne družbene skrbi, pa čeprav je ta panoga prispevala pomemben delež izvoza.

Vsekakor pa menimo, da je največji razlog za takšno stanje nagrajevanje.

NOVOLESU so pripojili dejavnost Mizarstva Mirna Peč, ki je doslej pripadal Novotehni. V tem obratu je sedaj zaposlenih le 14 delavcev, poznejši proizvodni program z manjšo rekonstrukcijo pa predvideva proizvodnjo otroškega programa stolov in gugalnikov.

V **STOLU** so nabavili oziroma najeli nov, sodoben računalnik z velikimi zmogljivostmi. Novi je dva do trikrat hitrejši od starega. Ta računalnik lahko dela tudi z zunanjimi priključki, kot so osebni računalniki, terminali in printerji. Za sedaj imajo štiri osebne računalnike, 21 terminalov, printerje pa bodo še nabavili.

LESNINA je pričela graditi nov prodajni center v Hočah pri Mariboru. Prodajni center bo obsegal skupaj 9.100 kvadratnih metrov, od tega 5.000 kvadratnih metrov razstavno prodajne površine. Prve kupce naj bi sprejel še letos. Njegova prodajna ponudba bo izredno obsežna, saj bo poleg prodaje pohištva obsegala še celo vrsto možnosti za nakup najrazličnejših izdelkov za popolno opremo stanovanja.

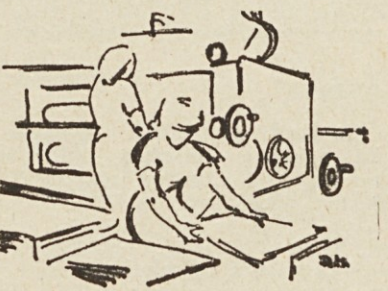
Iz analize kadrovske službe je videti, da so ocene del, za katere se zahteva poklic »lesar široki profil«, v povprečju za dva razreda nižje kot za delo, kjer se zahteva poklic kovinar iste stopnje.

Če pa primerjamo samo lesarje v neposredni proizvodnji, so razlike za tri razrede. Med najmanj zahtevnimi lesarskimi deli in kovinarskimi na enaki stopnji izobrazbe pa je razlika celo pet razredov.

Iz tega se vidi, da smo imeli precej mačehovski odnos do osnovnih kadrov.

Sprememba ocen del, za katere se zahteva poklic »lesar široki profil«, je nujna, čeprav glede na rezultate, ki jih dosežemo, nimamo nikakršnega manevrskega prostora za dvigovanje osebnih dohodkov.

Skrajni čas je, da se zamislimo nad tem vprašanjem in opustimo zahteve, da so razlike med osebnimi dohodki v proizvodnji dovolj velike. Teorija, ki

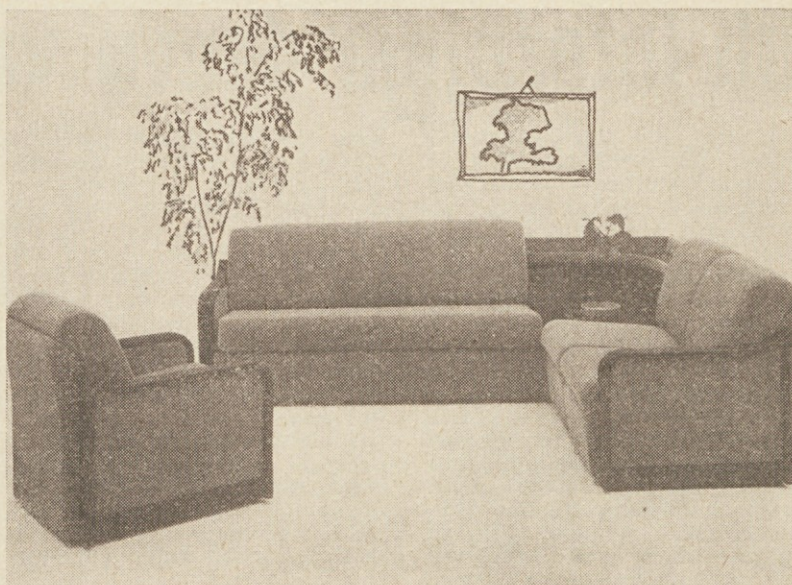
jo nekateri zagovarjajo, da v trgovini za vsakega kilogram kruha stane enako, ne more vzdržati.

Popravimo ocene del; tisti pa, ki niso dovolj usposobljeni, naj se usposabljujejo, da bodo lahko opravljali tudi najzahtevnejša dela. Iz težkega stanja se ni moč izvleči s tem, da bodo osebni dohodki enaki za vse, zahtevnejša dela pa naj opravljajo tisti, ki jih znajo.

Resnično pa ravno slednjih na Brestu manjka in žal ne samo med lesarji.

Prav gotovo bo potrebno ta vprašanja čimprej razrešiti in najbrž bomo o njih še večkrat kaj napisali.

J. Opeka

Naša sedežna garnitura **LENKA**

NOVINARJI MED NAMI

Sredi maja je bilo vsakoletno srečanje stalnih dopisnikov Dela, tokrat v Cerknici in v Postojni. Med drugim so se seznanili tudi z Brestom in njegovim gospodarjenjem ter s položajem slovenskega lesarstva sploh. Zlasti slednje jih je v daljšem razgovoru še posebej zanimalo.

Po razgovoru so si ogledali še naš salon pohištva, cerkniško tovarno pohištva in Mineralko. Na sliki: nekateri izmed 46 novinarjev v TOZD Pohištvo.

Sejem v Köbenhavnu

Tudi letos smo si ogledali sejem pohištva v Köbenhavnu. Žal čas za ogled ni bil najbolj primeren, saj smo prišli tja šele zadnje dni sejma, tako da nismo dobili popolnega vpogleda v dogajanje, pa tudi propagandnega gradiva je bilo zelo malo.

Na sejmu je bilo na vsakem koraku čutiti znani skandinavski moto »iz človeka za človeka«. Ureditev razstaviščne hale kot družabni prostor, odprtost razstaviščnih prostorov, možnost za posedanje po sedežnih garniturah, kar pa nihče ni izrabljalo, vse to veje njihovo odprtost.

Tudi letos je bilo največ pohištva iz masivnega lesa. Ogrodja stolov in sedežnih garnitur so bila v glavnem iz lameliranega lesa, ploskovno pohištvo pa v kombinacijah širinsko lepljenega lesa ali čiste masive. Kar je bilo furniranega pohištva, tega je bilo relativno malo, je bilo furnirano v plemenitih furnirjih (jesen, hrast, teak, palisander). Masivne nalepke so bile povsod zelo tanke, debeline 2 do 3 milimetre. Robovi so bili posneti, nalepke pa so se dosledno pojavljale na frontah in na korpusih; obvezno so bile iz enakega materiala kot furnir. Lepljenih furnirjev ni bilo.

Opazna je bila skrajna racionalizacija materialov. Ploskovno pohištvo, ki je bilo strogo namensko, je bilo zastavljeno na vertikalno nakladanje. Zato so bili posamezni elementi manj-

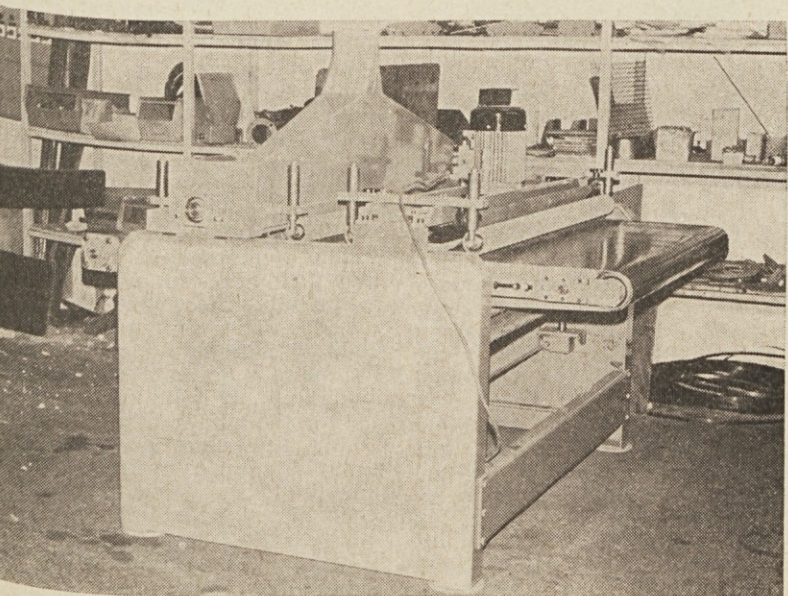
ših dimenzij, kar pa je pogojevalo tanjši korpus, ki je bil debel 13 milimetrov. Police so bil na krajših razporih debele 10 milimetrov. Garderobne omare pri spalnicah so bile tako kot pri nas debele 19 milimetrov, odlikovalo pa jih je veliko funkcionalnih dodatkov: obošalniki za kravate, vgrajeni predali, police za drobno perilo in podobno.

Površinska obdelava je bila pri masivnem pohištvu zvečine natur in s svetlečimi laki. Sijaj se je gibal okoli 60 odstotkov ali več. Veliko pohištva, v glavnem jedilniški programi, ki so bili predvsem iz masivne bukovine, sploh niso bili površinsko obdelani, ampak so bili zavarovani le z voski. Vse pohištvo, ki je bilo površinsko obdelano s pigmentnimi laki, je bilo iz mediapanskih plošč.

Pigmentni laki so bili polmat. Veliko je bilo kombinacij lesa in kovine. Kovinsko ogrodje je bilo v glavnem kromirano, manj je bilo barvanega. Preučiti je treba možnost, da bi se tudi naša strojogradnja vključila v ta program.

V času sejma je bila že tradicionalna razstava inovacij. Letos je bilo razstavljenih razmeroma malo izdelkov, kljub vsemu pa so bili zelo zanimivi, saj nudijo industriji nove možnosti.

A. Vivod

Iz naše strojogradnje — nov brusilni stroj

Ob letošnjem dnevu varnosti

13. maj 1944. leta je formalno pravni mejnik ustanovitve naše varnostne službe — je dan varnosti. Naj spomnim: tistega majskega dne je tovariš Tito izdal ukaz o ustanovitvi legedarne OZNE. Nastala in razvijala se je v času najtežjih preizkušenj in bojov proti okupatorjem in domačim izdajalcem.

V spomin na to pomembno Titovo odločitev se v maju — mesecu mladosti — spominjamo slavnih dni naše preteklosti, ocenjujemo dosežke, sprejemamo zahvale za naše delo in dajemo zaslužena priznanja posameznikom in organizacijam za njihov prispevek k boljši varnostni kulturi ter varnostnim razmeram. Letos je različna priznanja organov za notranje zadeve iz notranjske regije dobilo 30 organizacij in posameznikov.

Dan varnosti je tudi priložnost, da ugotovimo, kaj smo dosegli v letu dni, kje smo bili uspešni in da zastavimo cilje, ki jih moramo čimprej doseči.

Ob letošnjem dnevu varnosti lahko zapišemo, da smo bili bolj uspešni kot prejšnja leta pri načrtovanju dela narodne zaščite in tudi pri usposabljanju njihovih pripadnikov. Z zadovoljstvom lahko zapišemo, da imamo ugodne varnostne razmere, na katere pa sicer vplivajo nekoliko zaostrene politične razmere.

Takšno stanje zahteva, da v vseh okoljih nenehno ocenjujemo politično-varnostne razmere in z njimi seznanjamo delovne ljudi in občane. Ta nam bo omogočalo in zagotavljalo primerna samozaščitna obnašanja, kar bo porok, da bomo tudi v prihodnje lahko živeli v miru in varni.

Nedvomno pa drži, da opravljeno delo nikoli ni tako dobro, da ne bi moglo biti še boljše. Potrebni bodo novi, dodatni in še večji napor za doseg večje varnosti v cestnem prometu. Prav na tem področju smo še pogosto malomarni, dopuščamo in sami povzročamo dejanja, ki ogrožajo nas same in predvsem tudi druge. Nedopustno je, da na primer dovolimo celo otro-

kom mlajšim od deset let, da vozijo kolo z motorjem, traktor, kolo, čeprav bi se morali zavedati, kakšni nevarnosti se s tem izpostavljajo.

Podožnih primerov in področij je še kar precej. Zelo veliko govorimo v zadnjem času o varstvu okolja, sklicujemo razne posvete, »okrogle mize« in podobno, zelo malo ali skoraj nič pa nismo pripravljene storiti za to sami.

O slabem odnosu do družbenega, pa celo zasebnega premoženja, smo že pisali tudi v Obzorniku. V zadnjem času se pogosto srečujemo s prijavi o tatvinah koles, koles z motor-

jem, nikakor pa se ne moremo odločiti za nakup ključavnice ali drugače preprečiti taka in podobna dejanja. Izučili nas šele dejstvo, da se je iz disco kluba odpeljal z našim motorjem nekdo drug.

Družbena samozaščita nam še ni »prišla v kri in meso« in očitno bo za to potrebno še nekaj časa. Pomembno je, da se tega zavedamo in da o tem razmišljamo. Menim, da o tem pravilno razmišlja tudi uredništvo Obzornika, ki vsako leto, če ne večkrat, pa vsaj ob dnevu varnosti namenja nekaj prostora tudi tem vprašanjem.

L. Špitalar

NAŠI LJUDJE

Tokrat vam predstavljamo našo dolgoletno delavko **Marijo KOS** iz temeljne organizacije Tapetništvo.

Rojena je bila leta 1934 v kmečki družini v Zerovnici. Ze zelo zgodaj, ko še ni dopolnila

dveh let, je izgubila očeta. V najtežjem obdobju naše zgodovine je vsa družina pomagala v narodno osvobodilnem boju, ona kot kurirka-pionirka in je za to delo prejela leta 1946 medaljo zaslug za narod.

Po osvoboditvi je končala osnovno šolo, ostala sama z mamo doma na kmetiji, leta 1956 pa se je zaposlila na Brestu v tedanji Tovarni lesne galanterije Martinjak. Opravljala je različna dela v krojilnici in parkirni, kasneje, ko je bil osnovan nov oddelek tapetništva, pa je od vsega začetka delala v tem oddelku.

Spominja se, da so tapetništvo večkrat prestavljali, da so delali v začetku preproste izdelke v težkih pogojih, včasih tudi brez strehe nad glavo. Kasneje, ko je tapetništvo preraslo okvir oddelka, je bila ustanovljena temeljna organizacija Tapetništvo, v katero se je preselila in dela še danes na delih in nalogah tapeciranja elementov.

V tem obdobju je tudi prizadevno delovala v najrazličnejših samoupravnih organih in sindikatu. Vedno je odkrito povedala in opozarjala na tisto, kar je mislila, da je narobe. Misli pa, da ji je to bolj škodilo kot koristilo.

Letos v maju se bo po tridesetletnem delu na Brestu upokojila, ker čuti, da ni več kos vsem zahtevam sedanjega delovnega procesa. Doma jo čaka veliko dela pri hiši, ki sta jo z možem z veliko mero odpovedovanja in lastnim delom zgradila v Cerknici. Pa tudi sinova bi rada spravila h kruhu.

»Življenja, kakršnega sem imela, predvsem tistega v mladih letih, ne bi hotela še enkrat preživeti,« je dejala na koncu razgovora.

S. Drobnič

OBJAVA

Poslovni svet TOZD Mineralka n. sol. o. Cerknica objavlja prosta dela oziroma naloge čiščenje prostorov.

Pogoja:

- končana osemletka,
- poskusno delo 1 mesec.

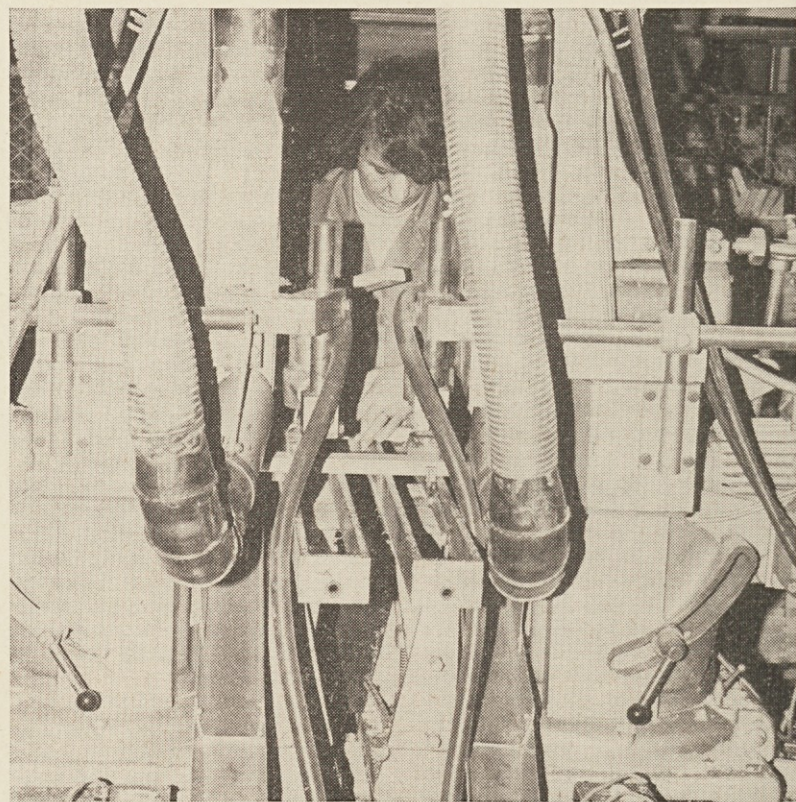
Kandidatke morajo vložiti pisne prošnje v splošno kadrovsko službo TOZD Mineralka najkasneje do 5. 6. 1986. Prošnji naj bo priložen kratek življenjepis.

Poslovni svet
TOZD Mineralka

OBVESTILO

Obveščamo vse starše, ki želijo prijaviti svoje otroke v vzgojno varstveno enoto, naj prošnje oddajo do 15. junija 1986 v tajništvo vzgojno varstvene delovne organizacije Cerknica, Cesta na jezero 17.

VVDO Cerknica

Človek med stroji

Vseskozi delavna

BRESTOVI
upokojeanci o
brestu

Tokrat smo se pogovarjali z našo upokojenko **Karolino MEDEN** iz Begunje.

»Rodila sem se pred sedemdesetimi leti v Ravnah pri Žilcah. V Begunje sem se preselila po poroki leta 1935. V tistih časih je bilo težko ustvariti si družino. Mož je bil zaposlen na občini v Begunjah, prejemal pa je zelo nizke osebne dohodke, ki niso zadoščali za preživljanje štiričlanske družine.

Nato se mi je ponudila priložnost, da sem se zaposlila v osnovni šoli Begunje. Delala sem kot snažilka in kurjač obenem. Nihče me ni vprašal, če zmorem vse to delo sama, naravno je moralo biti.

Zatem sem se zaposlila v gostinstvu pri Milanu Turšiču, kjer me je zatekla vojna. Tedaj so v gostilno začeli prihajati prvi organizatorji osvobodilne

fronte in sva se tudi z možem vključila v njeno delo. Moža in veliko drugih Begunčanov so leta 1942 odpeljali v internacijo na Rab. Šest mesecev sploh nismo vedeli, kje so. Vsa skrb za preživljanje otrok je ostala meni. Junija 1943. leta so belogardisti aretirali še mene in me odvedli v sodne zapore, kjer sem bila na italijanskem sodišču obsojena na 20 let. Vendar sem se zaradi kapitulacije Italije po štirih mesecih in pol vrnila iz zapore. Vojnih časov se nerada spominjam, saj

je bilo preveč gorja. Seveda sem tudi po vrnitvi iz zapore delovala za osvobodilno fronto in zato bila zopet preganjana.

Vojno smo preživeli; bili smo srečni, da smo ostali živi. Med vojno so mi Italijani ubili brata in svaka. Po vojni leta 1947 pa je hčerko napadla zahrbtna bolezen in je umrla.

Začelo se je novo obdobje, obnova porušene domovine. Leta 1958 sem se zaposlila na lesni industriji Jelka v Begunjah. Na začetku sem delala v zabojarini. Jelka je bila tedaj še v razvoju, zaposlenih nas je bilo tedaj 70 do 80. Razmere so bile zelo slabe, saj ni bilo ogrevanja. Ogrevali smo s pečmi na žagovino, kjer smo si pogreli tudi malico, ki smo jo prinesli s seboj od doma. Tedaj ni bilo še zračenja in ne varovalnih oblek, toda bili smo zadovoljni, da je bil zaslužek. Iz zabojarne sem šla v pisarno. Delavcem sem obračunavala mezdnice, zadnja leta pa osebne dohodke. Vesela sem, da se je Jelka razvila do take mere, vesela sem tudi, da so se razmere delavcem tako izboljšale.

Sedaj, ko sem upokojena že devetnajst let pa še vedno spremljam gospodarjenje Jelke, pa tudi celotnega Bresta. Dobivam Obzornik; zelo hvaležna sem vodstvu Jelke, pa tudi sindikalni organizaciji, da nas vabijo na srečanja in nas seznanjajo o svojem razvoju, uspehih in težavah. S tem nam dvigajo našo upokojsko moralo in čutimo, da nismo pozabljeni.

Zanima me tudi gospodarjenje celotne delovne organizacije, ki je za razvoj naše občine veliko prispevala, saj daje kruh številnim delavcem. Po zaslugi Bresta naša občina ni več na repu zaostalosti. Vsi trdno upamo in želimo, da bi prebredli sedanje težave, ki ne pestijo samo Bresta, ampak celotno našo družbeno skupnost.

Vsa povojna leta sem delovala v različnih družbeno političnih organizacijah. En mandat sem bila članica družbeno političnega zbora pri občinski skupščini. Bila sem član predsedstva ZVB NOV, v krajevni borčevski organizaciji pa delam kot tajnik že dolga leta. Veliko let sem delala tudi v SZDL in DPM, ko pa sem bila zaposlena, sem bila v delavskem svetu, vodstvu sindikata, sekretar osnovne organizacije zveze komunistov, pa še kje.

Sedaj delujem še v organizaciji ZVB, pri občinskem odboru društva upokojeencev, na zad-

(Konec na 5. strani)

Majske lučke

Jubilej v mesecu mladosti

PETINDVAJSET LET ORGANIZIRANE VZGOJE IN VARSTVA PREDŠOLSКИH OTROK V OBČINI CERKNICA

Mineva petindvajset let od prvih začetkov organizirane vzgoje in varstva predšolskih otrok v naši občini. Začetki so bili skromni, kar zadeva pogoje dela, pa tudi število otrok, ki so lahko prišli v vrtec. To je bil čas ustvarjanja, truda, naporov, pa tudi čas uspehov in skupnega zadovoljstva.

Vse do leta 1981, ko so se vrtci v občini združili v vzgojno varstveno delovno organizacijo Cerknica, so delovali v okviru osnovnih šol. V maju mineva tudi pet let od združitve vrtcev. V tem petletnem obdobju smo se srečevali z začetnimi težavami kot novo ustanovljena delovna organizacija, vendar kljub temu lahko rečemo, da smo dosegli napredek. Leta 1981 smo se preselili v nove prostore v Cerknici, leta 1982 preuredili neustrezne prostore v Novi vasi, leta 1985 preuredili nove prostore v Begunjah in v začetku leta 1986 z obnovitvijo vzgojno varstvene enote Rakek dobili dodatno igralnico za oddelek jasli. Sedaj je v organizirani delovni vzgoji in varstvu že 420 otrok.

Ob praznovanju 25-letnice smo 24. maja ob enem poimenovali vzgojno-varstveno delovno organizacijo Cerknica po partizanski Vidi Krošelj-Marjani.

Iz predloga za poimenovanje: »Vida KROŠELJ je bila rojena 24. aprila 1924 v Cerknici. Njeni starši so imeli v Cerknici trgovino z mešanim blagom. Po osnovni šoli je obiskovala mešansko šolo v Mariboru, po opravljeni maturi pa absolvirala trgovsko šolo in se zatem zaposlila v domači trgovini v Cerknici.

Pod vplivom Slave Kroneger-Mire, ki je v letu 1942 pri družini Krošelj živela kot ilegalka-aktivistka OF in Karola Kežmana, ki je bil v tej trgovini zaposlen kot trgovski pomočnik in bil član SKOJ, se je Vida že zgodaj in brez omahovanja opredelila za osvobodilno fronto in borbo proti okupatorju. Tako je, čeprav še nekompromitirana in kljub mladosti, že v juliju leta 1942, ko je divjala italijanska ofenziva proti narod-

no osvobodilnemu gibanju in partizanom, odšla skupaj z ilegalko Kroneger-Miro v partizane ter postala borka 1. čete Zidanskega bataljona.

9. septembra 1942 je bila Vida v boju z Italijani nad Babno polico lažje ranjena, pa kljub temu še ostala v četi. Pozneje je bila Vida v znani ženski četi I. bataljona Loškega odreda. Ko se je Loški odred pripravil na pohod na Primorsko, se je Vida javila kot prostovoljka. Ves čas pohoda je bila sekretar SKOJ v četi, obenem pa pomočnik mitraljezca. Na dolgem in težavnem pohodu je zaradi ožuljka na nogi dobila zastrupitev, dako da so jo morali borci v novembru 1942 pustiti v oskrbi pri aktivistu osvobodilne fronte v Kanalskem Lomu.

Zaradi izdajstva so Italijani obkolili domačijo. Ker se Vida zaradi visoke telesne temperature in zastrupljene noge ni mogla gibati, jo je skušal domači sin Stanko rešiti in si jo oprtal na rame. Pri tem pa je bila Vida smrtno zadeta, ranje-

nega aktivista Stanka pa so Italijani ujeli. Vido so Italijani prepeljali v Sv. Lucijo, kjer so jo na pokopališču vrgli v jamo, kjer še sedaj počiva. Domačini so vsa vojna leta skrbeli za Vidin grob in ji nosili cvetje, na grobu pa je bil napis NAŠA VIDA, kar je bil dokaz svojevrstnega spoštovanja do padle mlade partizanke. Pred nekaj leti pa so Vidi tamkajšnje družbeno politične organizacije postavile dostojno trajno spominsko obeležje.

Kako naj se ji domačini oddolžijo, ker je bila tudi za ceno svoje mladosti pripravljena brani domačo besedo pred poniževalnim potujčevanjem?

S poimenovanjem vzgojno varstvene delovne organizacije po mladi partizanki se bomo najlepše oddolžili njenemu spomenu. Spomin na mnogo prežgodnjo smrt osemnajstletne Vide, pogumnega dekleta iz Cerknice, je primerna priložnost za poimenovanje tega našega hrama otroštva in mladosti. To naj bo naš prispevek k ohranjanju tradicij NOB in letošnjemu dnevu mladosti.

M. Špitalar

Igre mladih SOZD Slovenijales

V maju, mesecu mladosti, natančneje 24. maja, so bile v Postojni tradicionalne igre mladih SOZD Slovenijales. Mladi iz sedemnajstih delovnih organizacij so gostovali v gozdarskem šolskem centru v Postojni. Center s svojimi objekti, predvsem pa s prostranim parkom, je bil dokaj ustrezno izbrano okolje. Kljub središču Postojne je nudil mir, možnosti za sprehod in priložnost za počitek ob kletu in kokakoli.

Organizator letošnjih iger je bil KLI iz Logatca. Morda je umestno že na tem mestu razmišljanje, ki ga je potrebno jemati kot oceno in ne zgolj kot kritiko, da je bilo to srečanje na videz brez gostitelja. Kljub prizadevanjem gostitelju ni uspelo ustvariti domačnosti, kar je razumljivo, saj so v Postojni »gostovali« tudi sami.

V tekmovalnem delu srečanja, kjer so se mladi pomerili v štirih spretnostnih igrah, je imela največ uspeha ekipa Tovarne meril iz Slovenj Gradca in tako osvojila prehodni pokal. Druga je bila ekipa KLI in tretja ekipa Savinje iz Celja. Brest se je letos uvrstil šele na deseto mesto.

Družabni del, ki je sledil razglasitvi rezultatov in uradnemu delu srečanja, je bil prijetnejši. Bil je v restavraciji centra, kjer so se mladi oddahnili in se sprostiti. Ves dan je namreč polagoma rosilo in tako še s tega vidika vplivalo na neprijetno počutje.

Gostitelj naslednjega srečanja še ni za gotovo znan. To bo skrb predsedstva mladine SOZD.

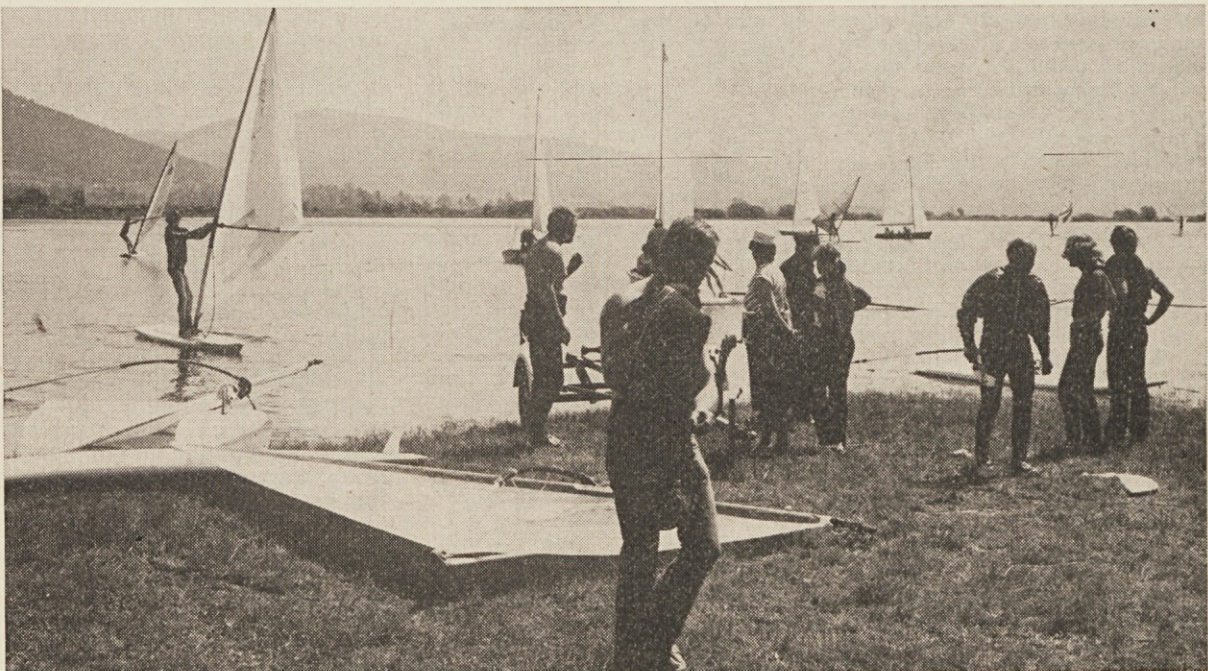
Sami pri sebi pa smo ob slovesu razmišljali, da naslednje leto odpotujemo na drugi konec Slovenije v goste k Tovarni meril v Slovenj Gradec. Več kaj drugič, ko bo znano uradno, kako in kje.

V. Šega

KANU ŠČUKA ZLET LETOS DRUGIČ

Po lanskem skromnejšem začetku je cerkniški taborniški odred Jezerska ščuka pod pokroviteljstvom industrije pohištva Brest pripravil drugi kanuščuka zlet, ki se ga je udeležilo sedem taborniških in prav toliko rekreativnih posadk. Start in cilj letošnjega orientacijskega tekmovanja na Cerkniškem jezeru je bil v Zadnjem kraju, enem izmed najlepših predelov jezera.

Med taborniki je bila najuspešnejša posadka Kluba sonca iz odreda Skalnih tabornikov iz Domžal, pred ekipo Viking I. iz odreda Sester Bakovič iz Zagreba in posadko odreda Heroja Viteza iz Črnuč. Pri rekreativcih je zmagala ekipa Znidaršič pred Čebelarji in Kajtebriga.

Sodobni obraz Cerkniškega jezera

Z občnega zbora društva invalidov

Delovni invalidi so delavni

V Cerknici že nekaj časa uspešno deluje društvo invalidov. Tudi letos je imelo svoj občni zbor, ki se ga je udeležilo kar lepo število članov, pa tudi več gostov, predstavnikov gospodarskega in družbeno političnega življenja v občini. To daje upati, da bo v prihodnje še več posluha za delo in življenje invalidnih tovarišev.

Društvo šteje sedaj 473 članov; od tega jih je v delovnem razmerju 236. V društvu je 13 »vozičkarjev« ali na posteljo priklenjenih invalidov.

V preteklem letu so organizirali dva krajsa izleta, katerih se je udeležilo 170 članov. Pripravili so tudi več domačih športnih srečanj in sodelovali na regijskih in republiških tekmovanjih. Še važnejše pa je, da se naši invalidi vsakodnevno rekreirajo v različnih športnih panogah. S pomočjo združenega dela in nekaterih drugih ustanov so nabavili tudi ustrezne rekvizite.

79 članom so nudili informativno pomoč oziroma posredovali pri ustreznih organih, 21 članom pa so prispevali tudi gnotno pomoč. Ob pomembnejših praznikih so obiskali in skromno obdarili 28 invalidov, predvsem tistih, ki so priklenjeni na voziček ali posteljo.

Marsikdo v združenem delu ali v posameznih društvih je morda že »sit« naših prošenj za pomoč. Vedo pa naj, da smo veseli še tako skromne pomoči, ki lahko obogati naše delo. Vsa pohvala pa velja strokovnim delavcem iz centra za socialno delo, pa tudi nekaterim sindikalnim organizacijam in organom upravljanja (zlasti v Kovinoplastiki, Brestu in Kovindu) ter krajevnim skupnostim. Vsi ti

nam pomagajo, da s humanizmom lajšamo trpljenje našim invalidom.

Verjetno premalo pa smo naredili za povezavo z društvom upokojencev, organizacijo Rdečega križa in zdravstvom. Je pa naše delo pač oteženo, ker je razdrobljeno po vseh krajevnih skupnostih.

Na občnem zboru so bili izvoljeni tudi novi organi društva. Predsednica bo še naprej Viljemina Prosenc (Loška dolina), njen namestnik pa Franc Albreht (Rakek).

Sprejeli so tudi finančni načrt in nadrobni program prihodnjega dela, ki posega pravzaprav na vsa področja njihovega delovanja. V njem je posebej poudarjena krepitev sodelovanja z vsemi ustreznimi organizacijami in ustanovami. Kar 22 točk delovnega programa kaže, da bo delo tudi v prihodnje raznoliko in razgibanost.

Velja omeniti še, da je v pisarni društva invalidov v Cerknici uvedeno dežurstvo in sicer vsako sredo od 15. do 18. ure.

V. Prosenc

Vseskozi delavna

(Nadaljevanje s 4. strani)
njih volitvah pa sem bila izvoljena v združeno delegacijo SIS. Naj povem, da imam še vedno polno življenje, dolgega časa ne poznam. Jezijo pa me nekateri stvari. Moti me, da se nekateri še vedno obnašajo kot v najboljših časih, prav nič stabilizacijsko. Premalo je odgovornosti in delovne zavesti. Mislim, da se moramo prav vsi zavedati, da se le bomo morali obnašati

drugače, če hočemo, da jo bomo izvozili iz težav, ki nas pestijo. Moti me onesnaževanje narave; nihče ne pomisli, da s tem zastrupljamo našo okolico in sami sebe.

Na koncu naj rečem še to: držimo pesti, da bi se naše gospodarstvo popravilo ter da bi Brest zlezal iz gospodarskih težav in se še naprej razvijal, da bi delavci imeli delo in kruh.

Pripravila Š. Mikše-Sebalj

Zdravnik svetuje

O ZDRAVI PREHRANI

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Teško je dati splošno veljaven recept za prehrano različnih kategorij delavcev. Vsak delavec je osebnost zase in bi bilo težko ugotoviti, ali je njegova prehrana pravilna ali ne.

Mora pa biti hrana dovolj izdatna, tako da dobi človek dovolj energije za temeljno presnovo, to je tisto, ki jo telo potrebuje leže, pri popolnem mirovanju. Ta pa je različna od spola in življenjske dobe. Odrasli moški potrebujejo za temeljno presnovo okrog 70 kalorij,

ženske pa okrog 60 kalorij. Pri mladini med 14 in 20 leti je ta največja, prav tako pri nosečnicah. Je pa res tudi to, da ženske dosti gospodarnejše izrabljajo energijo kot moški.

Dela delimo po različnih merilih: na lahka, srednje težka, težka in zelo težka.

— Glede na energijo, ki jo porabimo za delo do 75 kalorij na uro — lahko, od 75 do 150 kalorij na uro — srednje težko, od 150 do 300 kalorij na uro težko in nad 300 kalorij na uro zelo težko delo (na primer sedenje — 15 kalorij na uro, likanje, pomivanje posode 59 kalorij na uro).

— Drugi način določanja težine dela pa je poraba kalorij za posamezna dela. Lahko delo — 3000 kalorij na dan, srednje težko delo od 3000 do 4000 kalorij na dan, zelo težko delo nad 4000 kalorij na dan.

Zelo grob kazalec kalorij je dostikrat tudi apetit, posebno pri fizičnih delavcih. Žal pa ta mehanizem dostikrat odpove pri zelo lahkih delih in tako se le-ti hranijo preveč in povečajo telesno težo.

Še posebno je to važno za starostno dobo med 40 in 50 leti, ko se zmanjša telesna dejavnost in je spremenjeno tudi delovanje žlez z notranjim izločanjem.

Da bo hrana ustrezala tudi po svoji kakovosti in ne samo po količini, mora biti pravilno se-

stavljen. Vsebovati mora ustrezna razmerja med beljakovinami, ogljikovimi hidrati, maščobami, rudninskimi snovmi, vitamini in vodo.

Beljakovine so človeškemu telesu (in tudi drugim živim bitjem) nujno potrebne za obnovo in rast celic. V hrani mora biti vsaj en gram beljakovin na telesno težo dnevno. Pri mladih ter zelo težkih delavcih, športnikih pa celo med 1,5 do 2 grama dnevno.

Beljakovine so kemične snovi, ki jih ustvarjajo le živa bitja. Razlikujemo živalske in rastlinske beljakovine; prve imajo večje biološko vrednost, ker pri njih najdemo vse bistvene aminokisljine (osnovni elementi beljakovin). Beljakovine imajo tudi dinamogeno delovanje; zvišajo namreč presnovo ter vplivajo na možgane, da smo bolj živahni, bolj delavni.

Poleg ostalega so beljakovine važne tudi za nastajanje obrambnih snovi, ki nas varujejo pred okužbami in zastrupitvami.

Eden izmed glavnih virov beljakovin so mleko in mlečni izdelki, poleg tega pa še meso, ribe, jajca, soja in podobno. Mleko ima pri nas in tudi drugje po svetu veliko vlogo, posebno pri delih, ki ogrožajo zdravje, pri čemer se misli, da mleko igra vlogo protistrupa. Danes je z gotovostjo dognano, da mleko pri večini industrijskihstrupov ne deluje kot protistrup, pač pa je izvor vseh mogočih snovi, ki jih vsebuje, pa tudi hranljivo je in lahko prebavljivo. Posebno je važno, da ne pijemo premastnega mleka, ker preveč obremenjuje delo jeter.

Ogljikovi hidrati — škrob in razne vrste sladkorjev so eden od najcenejših virov energije, ki se skoraj neposredno in hitro spreminjajo v delo. Sladkorja v telesu ne moremo veliko uskladiščiti. Nekaj ga je v jetrih in v mišicah kot glikogen. Pri težkem delu pa se ta zaloga kmalu porabi in človek čuti utrujenost. (Konec prihodnjic)

Dr. A. Šmalc

Razcveteni maj

Novosti v knjižnici

OETKER, Klein Gebock: Meso

Priročna ilustrirana knjižica o mesnih jedeh. V vsakdanjem življenju večkrat pozabljamo na raznovrstnost pri pripravi hrane. Ob pregledu knjige bomo lahko prijetno popestrili naš jedilnik.

ROTH, Philip: Portnoyeva tožba

Roman znanega ameriškega pisatelja (Zbogom, Columbus; Profesor poželenja) je avtorju prinesel največjo slavo, vendar pa tudi nasprotujoče si odmeve. Glavni junak pripoveduje o svojem razdvojenem življenju med malomeščansko in versko moralno. Delo ima ima humorni navdih in pritegne bralca.

STEEL, Danielle: Usodna križanja

Čas, opisan v romanu, je druga svetovna vojna. Ljudje z različnih koncev sveta se srečujejo ob usodnih dogodkih, vsak s svojim prepričanjem in včasih težkimi odločitvami, od katerih je odvisno njihovo poznejše življenje.

MAL, Vitan: Tod žive Slovenci

Roman je sicer namenjen mladim bralcem, vendar ga bodo z veseljem vzeli v roke tudi odrasli. Marsikdaj lahko ugotovimo, kako malo poznamo narodovo preteklost in ob branju si bomo lahko osvežili spomin na davne čase Cirila in Metoda, Primoža Trubarja, Valvasorja in na druge pomembne mejnike v naši preteklosti.

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Tako imenovane »male povodnji«, katerih se ljudstvo zelo boji, so najškodljivejše, ker zablajo travo in pokončajo poljske prideleke. V malo urah je dostikrat trud enega leta skoraj popolnoma uničen. Te povodnji bi se dale s primernimi ureditvami v vseh kotlinah neškodljivo odpeljati. Nasprotno pa nastajajo manj škodljive, a dolgo trajajoče zimske »velike povodnji« najbolj zaradi posebnih vremenskih prestopkov, ki so v sosednjih neporaščeni in negozdnatih krajih na Krasu.

Te povodnji se ne morejo poprej odpraviti popolnoma, dokler ni pogozdovanje na Krasu napredovalo v večji meri. Najvažnejši vzrok občasnih povodnji v vseh treh kotlinah je pa ta, da je vhod v požiralnike večji del zasut s skalnatimi podrtinami in prodom in zadelan z lesovjem, listjem, blatom, kar vse donaša voda. Voda odteka razmeroma počasi skozi to grobljo, ki je kakor naravni cedilnik, se zažezi in pokriva kotlino — od tod povodenj.

Glede na globokost se Cerkniško jezero ne da primerjati z drugimi jezeri. Ob kraju je komaj en meter, bolj proti sredini do 5 metrov globoko, dočim meri Blejsko in Bohinjsko nad 40 metrov. Le ljusti požiralniki so globokejši, in sicer

meri Rešeto 18 metrov, Retje in Vodonos po 16 metrov, Bobnarici in Kotel po 14 metrov, ostale jame po 8 do 10 metrov. Vozeč se po jezeru, opaziš nad jamami temnejšo vodo, tudi trsica in ločje ne gleda iz vode, kakor drugod na plitvejših mestih, kar je znamenje, da je jezero na tistem mestu globokejšo.

Pozimi pokrije večji del gladek in čist led vse jezero, le jezerski potok Stržen zamrzne redkokdaj, ker priteka njegova voda izpod hriba in je torej toplejša kakor drugi potoki.

V mrzli in suhi zimi se jezero začne sušiti in — kakor poleti — odteka voda v jame. Led se radi svoje teže in obširnosti ne more držati, tedaj razpoka po vsej planjavi. Ta poknjava se sliši — posebno ponoči — prav dašč. Ledu so v prejšnjih desetletjih mnogo razprodali v Trst in celo v Indijo, zdaj je pa ta kupčija prenehala. Cerkljanje in okoličani ga zvožijo toliko domov, kolikor ga potrebujejo za svoje ledenice.

Kolika dobrota bi bila za ljudstvo, da se more jezero popolnoma osušiti ali vsaj deloma odpeljati.

Več kakor sto let je že preteklo, odkar so začeli učenjaki premišljevat, kako bi se dala od časa do časa se ponavljajoča tvo-

ritev jezera odpraviti ali vsaj neškodljivo narediti.

Jezuít Gruber, ki se je za Marije Terezije mnogo trudil z osuševanjem Ljubljanskega barja, preudarjal je prvi o tem vprašanju. Ko so delali okoli leta 1840 načrte za južno železnico skozi Notranjsko, je nasvetoval profesor Voigt, naj se podero vse podzemeljske jame in votline do Trsta, da se morejo porabiti podzemeljski prostori za železnico.

V letih 1873 in 1874 je inženir dr. Vicentini na vladni poziv preiskoval Loško, Cerkniško in Planinsko kotlino. Na podlagi svojega dveletnega opazovanja, pregledovanja in preiskovanja je sestavil obširen načrt, kako zabraniti povodnji v teh kotlinah in jezero deloma osušiti. Popolnoma jezera osušiti bi po njegovem mnenju ne kazalo, ker se to da izvršiti le z velikanskimi stavbami, katerih stroški bi ne bili v nobenem razmerju s koristjo. Po njegovem nasvetu naj se v Loški dolini naredi nekateri prekop od Obrha do požiralnikov, in od Dan do Gorenjega jezera naj se pod Golo gorico izkoplje 6 metrov širok, 3,75 metra visok in 1200 metrov dolg predor, po katerem bi odtekala velika voda.

V Cerkniški kotlini je treba:

1. Požiralnike popraviti, iztreti in uravnati, posebno v najnižjem delu jezera (Rešeto, Vodonos, Križ, Narde, Kamenje, Svinjska jama in Pod gradom). Od teh jam naj se izpeljejo jarki do glavnega vodotoka in od tod naprej do obeh Karlovic, pred katerima se mora svet primerno znižati in vhod poglobiti.

2. Ko bi se prepričali o uspehu teh stavb, potem se mora uravnati struga potoka Stržena, Martinskega potoka in Žirovniščiце.

Popravijo in iztreti naj se tudi požiralniki ob teh potokih.

3. Da se površina jezera zmanjša, naj se voda v Zadnjem kraju zapre z zagrajo, vsled katere se visokost vode zviša na 8 metrov. Od tod se voda lahko spušča skozi zavornice po vodotoku v Stržen.

Vsa ta dela bi stala okoli 283 tisoč goldinarjev. Po dovršenih zgradbah bi se voda veliko laže odtekala, in jezero bi pokrivalo samo Zadnji kraj in še nekoliko sveta (okoli 290 hektarov). Za travnike bi se pridobilo 1600 hektarov sveta, kateri bi skoraj gotovo ne bil nikdar pod vodo. Vrednost senožeči bi se početverila in presejala vsoto 800 tisoč goldinarjev. Na izboljšanih jezerskih travnikih bi vzraslo najmanj po 50 stotov dobrega sena na hektaru. Nakosilo bi se v vsem jezeru do 80 tisoč stotov sena v vrednosti 160 tisoč goldinarjev. Če odračunamo stroške (140 goldinarjev na hektar), bi vendar še čistega okoli 140 tisoč goldinarjev čistega dohodka.

Takrat so se ustrašili velikih stroškov, in vsi načrti so ostali neizvršeni. Le včasih so iztrebili in očistili močno zablato in zamašene požiralnike, kar pa ni veliko pomagalo, ker bi se moralo to delo po vsaki veliki vodi ponoviti.

Vsa stvar — osušenje jezera namreč — je zopet zaspala za nekaj let. Leta 1881 je začelo planinsko društvo na Dunaju po prizadevanju vladnega svetnika Fr. Krausa znova preiskovati notranjske kotline. A delo ni moglo hitro naprej, ker je bilo treba časa, predno so bile potrebne poizvedbe in priprave za preiskovanje jam in votlin dokončane in ker društvo tudi ni imelo v ta namen dovolj denarnih pomočkov.

Končno se je poljedelsko ministertvo začelo zanimati za to, bodisi v tehničnem, prirodoslovnem ali

zemljeslovnem oziru imenitno vprašanje. Zato je leta 1886 ukazal poljedelski minister grof Julij Falkenhayn preiskati vodne razmere podzemeljskih rek na Notranjskem in naredil načrt, kako bi se dale preprečiti in zabraniti skoraj vsakoletne povodnji v Loški, Cerkniški in Planinski kotlini, kako bi se dalo osušiti močvirja in povzdigniti poljedelstvo v teh hudo zadetih krajih.

Določiti je bilo treba najprej, kaj naj se ukrene pravzaprav za ohranjenje ohranjenih kotlin in določiti najprej, ali naj se izvrše le med krajne naredbe prišteta potrebna dela, kakor iztreljanje in razširjenje požiralnikov, njih zavarovanje zoper zasipanje, naprava zvez med vsemi nižavami dotičnih kotlin in odtočnimi odprtini na ta način, da se naredi prekop (kanali) in odkoplje svet, ali pa, če govore tehtnejši vzroki za to, da se popolnoma opusti izvršitev teh krajnih naredb ter da se povezuje takoj one naredbe, s katerimi bi se dale urediti kolikor mogoče temeljito dosedanje razmere voda, ali naj se za zdaj izvrše le krajne naredbe, obenem se pa tudi odločijo ona dela, katera bi se dokončala pozneje v ta namen, da se temeljito uredi vodne razmere.

V namen posvetovanja o teh važnih vprašanjih je odredilo ministertvo posvetovanje, h kateremu so bili povabljeni tehnični izvedenci in vsi udeleženi faktorji. Obenem se je ukrenilo, da se pred shodom komisije od vlade in deželnega odbora poslani inženirji poučijo na licu mesta o merodajnih vodnih razmerah. Ko so ti izvedenci dokončali svoja preiskovalna dela, vršilo se je posvetovanje na sv. Ane dan leta 1886 v Cerknici. (Se bo nadaljevalo)

Maj 1942 in Grahovo

Pričujoče pisanje je prirejen odlomek iz sestavka z naslovom Grahovo z okolico med narodno osvobodilnim bojem iz Notranjskih listov III, ki ga je napisal Lojze Ule. Notranjski listi III bodo izšli v juniju letos.

11. MAJ 1942 — DAN SPLOŠNE VSTAJE PROTI OKUPATORJU NA OBMOČJU GRAHOVEGA

Vodilni aktivisti osvobodilne fronte v tem predelu so že dalj časa opozarjali, da bi bilo potrebno izpeljati kakšno partizansko akcijo, ki naj bi pripomogla k pogumnejšemu odločanju ljudi za odhod v partizane. Tako se je štab Zidanškovega bataljona odločil, da pripravi napad na italijanske kamione, ki so skozi Grahovo prevažali oskrbovalno gradivo za italijansko posadko na Blokah. 11. maja 1942 je obveščevalec iz Grahovega sporočil Zidanškovega bataljona, da so trije italijanski kamioni odpeljali z Blok na Rakek in se bodo proti večeru, kot običajno, vračali nazaj na Bloke. Štab bataljona je za napad določil 1. četo, v kateri so bili večinoma fantje z Rakeka oziroma iz prejšnje Rakovške čete.

O napadu Rakovške čete na italijanske kamione v Grahovem je v Notranjskih listih II že objavil Tone Kebe sestavek pod naslovom Nastanek rakovške čete, zato tega ne bi ponavljal. Povedati pa je treba še druge pomembne stvari, ki so se dogajale tisti čas.

Organizatorji osvobodilne fronte in SKOJ smo bili že prej seznanjeni z nameranim napadom na Italijane. Ti so namreč redno vsak teden ob določenem dnevu vozili s kamioni hrano in drugi material z Rakeka za njihovo posadko na Blokah. Včasih so od Grahovega peljali prek Strmca, včasih pa prek Bloške police na Bloke.

Tako sta začela svojo pripoved Matija Ule in Amalija Jenc-Ule. »Tisti dan, ko se je pripravljala četa za napad, smo aktivisti osvobodilne fronte v Žerovnici že dopoldne pripravili vse potrebno. Zbrali smo nekaj orožja in streliva ter potrebno hrano za partizane. Jaz, Matija Ule, sem izročil tri puške in nekaj bomb, Jože in Tone Jenc sta prispevala šest pušk in dva zaboja municije. Vse smo izročili predvsem tistim, ki so bili ta dan mobilizirani v narodno zaščito kot pomoč pri napadu.

Še pred samim napadom so mobiliziranci in drugi med Grahovim in Martinjakom ter Bločicami porezali telefonske žice in podrli nekaj telefonskih drogov, nekateri pa so odšli z žagami in krampi na glavno cesto med Grahovim in Bločicami ter v Strmec, kjer so prekopali cesto in jo zasekali z drevjem. To delo smo opravili že dopoldne in se nato vrnili v vas, kjer smo se popoldne nekateri pridružili partizanom in okoli 13. ure odšli z njimi proti Grahovemu. Pri žerovniški kapelici so nam partizani podelili nalogo. Šli smo nato mimo Perkosa (gostilna Kraševca) in mimo Fužinarja (Drobnič) v gornji del Grahovega, kjer smo postavili zasedo na Pogričnikih. Fantje iz Grahovega pa so imeli zasedo na cesti proti Radljeku.

Pri napadu so kot zaščitniki, kolikor se spominjam, iz vasi Žerovnica sodelovali France Lunka-Njivč, Tone, Jože in France Jenc-Grbčič, Matija Ule, Tone Telič-Tonincov, Tone Ponikvar, Jože, Tone in Matija Telič-Teličevič, Matija, Lojz in Tone Šteneta in še drugi. Spominjam se tudi dveh Prusnikovih fantov — Staneta in Lojzeta, ter Enžkovega Tonta od sv. Štefana,

pa še Matije Jožlja-Jakopovega, Mahnetovega Lojza in Matevža, Šegotega Staneta in njegovega brata ter Mežnarjevega Vilka.

Stane Šega, vodilni aktivist osvobodilne fronte v Grahovem, je tisti dan že dopoldan od Matije Knapa, okrožnega aktivista SKOJ, prejel nalogo, da v Grahovem opravi mobilizacijo domačih fantov ter aktivistov osvobodilne fronte za pomoč Rakovški četi, ki bo napadla italijanske kamione v Grahovem. Pripravil je deset fantov, ki so bili vsi oboroženi s puškami, Tone Logar pa celo s puškomitraljezom. Imeli so nalogo, da postavijo zasedo v Strmecu na cesti proti Radljeku. Starejše moške iz vasi pa je mobiliziral, da so cesto proti Radljeku v Strmecu zasekali z drevjem. Našel pa se je ovaduh, ki je o teh pripravah poročal Italijanom. Ludvik Hribar-Štentčič iz Bloške police je bil takrat pismonoša na pošti v Grahovem. Ko je videl, da partizani postavljajo zasede, je še predno so bile pretrgane telefonske linije, o tem sporočil Italijanom v Cerknico. Italijani so se zato, namesto nameravane hrane, pripeljali s tremi kamioni vojaštva, skritega za balami slame.

Tudi Tone Jakopin-Špiler iz Grahovega se spominja teh dogodkov:

»Ob napadu partizanov na italijanske kamione v Grahovem 11. maja 1942 sem bil, tako kot veliko moških iz Grahovega in okoliških vasi, mobiliziran v narodno zaščito, ki naj bi pomagala partizanom pri napadu. Predvsem smo bili dodeljeni za podiranje telefonskih drogov med Grahovim in Martinjakom ter za zasekavanje ceste proti Radljeku in Bločicam. Napadeni so bili trije italijanski kamioni. Bilo je dosti streljanja z obeh strani, ki je trajalo pozno v noč. Po končanem napadu se nas je večina mobilizirancev umikala prek Bloške police. Tam smo nad cesto proti Ložu nekaj časa bivakirali, nato pa se umikali proti Križni gori in Racni gori. Nekaj dni zatem so nas napadli Italijani, pri čemer je bil ranjen Miro Šušteršič iz Žerovnice. Prave »komande« ni bilo, pa smo se zaradi neorganiziranosti porazgubili. Nekateri so odšli k partizanom, večina pa proti domu in se skrivala pa okoliških gmajnah.«

Po naročilu Matije Knapa iz Žerovnice so mobilizacijo opravili tudi na Gorenjem jezeru. Ivan Petrič-Vragov je bil takrat predsednik vaškega odbora osvobodilne fronte v Gorenjem jezeru. Sklical je vaški odbor osvobodilne fronte, ki je nalogo uspešno izpeljal, le v vasi Laze niso našli nikogar od sposobnih moških doma, ker so se bili že prej nekje poskrili. Mobilizirali so okrog 18 ljudi in jih oborožili.

En del teh je Petrič poslal k »Varhu« nad vasjo, da bi na cesti proti Loški dolini postavili zasedo, saj so v Starem trgu bili še Italijani. Ostale pa je poslal v Podšteberk, kakor je bilo dogovorjeno s Knapom, kjer naj bi jih mimogrede odpeljali partizani s Križne gore, ko bodo šli v napad v Grahovo. Ker pa so partizani namesto skozi Podšteberk, šli skozi zaselek Sv. Štefan, so ti mobiliziranci z Gorenjega jezera ostali v Podšteberku, ne da bi se udeležili napada. Naslednji dan so ti mobiliziranci odšli na svoje domove na Gorenje jezero in se potem skrivali po bližnji gmajni.

Matija Joželj-Jakopov iz Lipčenja pripoveduje: »Tisti dan sem dobil od Matije Knapa nalogo, da izpeljemo mobilizacijo. Zbrali smo deset fantov, ki so bili vsi oboroženi s puškami,

jaz pa sem imel puškomitraljez in sem skupino tudi vodil. Odšli smo proti Grahovemu in postavili zasedo na Pogričnikih. Nam se je takrat pridružil tudi France Ule iz Lipčenja, star približno 52 let. Zajahal je svojega konja in odjezdil z nami proti Grahovemu, konja pa je še pred pustil na Perkosu. On je bil v prvi svetovni vojni v ruskem ujetništvu in je tam videl, kako so napadali rdečearmejci.

Matevž Drobnič iz Bločic pripoveduje, da je še pred napadom partizanov na italijanske kamione v Grahovem 11. maja 1942 dobil nalogo, da v vasesh Bločice in Bloška polica opravi poskusno mobilizacijo in organizira podiranje občestne škarpe v ovinkih ob cesti proti Grahovemu. Cesto so prekopali na dveh mestih, delo pa je vodil Jakob Šilc iz Žerovnice. Tudi po okoliških vasesh je bila takrat mobilizacija in se je na Bloški polici tedaj zbralo 67 mobilizirancev. Skoraj vsi so bili oboroženi s puškami in bombami ter petimi puškomitraljezi, imeli pa so s seboj tudi več zabojev streliva.

Zbrali so se v taboru, ki je bil v dogovoru z Rakovško četo že dan poprej pripravljen 500 metrov nad cesto proti Ložu, nad Mežnarjevo hišo. Dogovorjeno je bilo tudi, da bodo po napadu v Grahovem prišli po mobilizirance partizani Rakovške čete. Ker pa teh ni bilo ne tisti in ne naslednji dan ter ni bilo prave »komande«, se je večji del mobilizirancev naslednje dni vrnilo na svoje domove. Le kakšnih pet jih je odšlo proti Križni gori in Šteberskemu gradu.

Tončka Drobnič iz Grahovega je po vojni napisala svoje spomine na omenjene dni, ki jih hrani v rokopisu. Med drugim pripoveduje:

»... Potem je prišel 11. maj 1942, napad partizanske čete na italijanske kamione v Grahovem. Že nekaj dni prej so tekle priprave in vse je pomagalo in sodelovalo, tudi iz sosednjih vasi so prišli v pomoč — podirali so telefonske drogovce. Razbijali in odstranjevali smo vse, kar je spominjalo na Lahe. Bila sem pred pošto, ko je Matevž-kova Marjeta šla po cesti in zagledala, da še stojijo kažipot, ki so jih postavili Lah. Skočila je tja, jih izpulila in razbila na občestnem kamnu.

... Kjer je bilo skrito še kakšno orožje, je tedaj prišlo na dan, vsak je hotel streljati in sodelovati pri napadu. Že pred napadom, ki se je začel ob peti uri popoldne, je bilo vse pripravljeno. Ko so tekle še zadnje priprave, sem videla Franceta Krajc-tastarih, kako se je z mitraljezom namesčal kar sredi vasi in si ni mogel najti pravega mesta. Potem se je umaknil na pripravnejši kraj. Zaslišalo se je brnenje kamionov tam od Trstenika. Komaj sem pritekla domov, že je bilo slišati prve strele. Boj sem opazovala skozi okno domače hiše. Prvi in drugi kamion sta pripeljala po cesti ven iz vasi pri Sokolskem domu, ko so zadržali prvi rafali, tretji kamion pa se je kril v vasi.

Partizanska zaseda je bila postavljena vzhodno od naše hiše na Pogričnikih. Streljanje je bilo srdito; z laške strani bolj na gosto in brez prestanka, s partizanske strani pa bolj poredko, a bolj merjeno. Bila je že noč, ko je streljanje ponehalo. Boj je trajal dobro uro. Ponoči so se Italijani pobrali iz vasi in s seboj odpeljali več mrtvih in ranjenih. V Ogrinčevem hlevu in po dvorišču je bilo polno krvi; tam so nemara Italijani spravljali svoje mrtve in ranjene. Da bi svoje izgube nekako prikriili, so porezali Ogrinčeve-

gahovskem pokopališču so bile velike težave, saj so ga zaradi neprestane prisotnosti italijanskih patrol pokopavali kar dva dni. Mrtvega partizana Janeža sta 12. maja z »vlakom« odpeljala na grahovsko pokopališče Vida Mihelčič-Matevževa in Ludvik Znidaršič-Gregorč. Tam so čakali partizani, da ga pokopljejo. Ko še ni bil do kraja pokopan, je od Grahovega proti pokopališču prišla italijanska motorizirana kolona ter pričela streljati. Partizani-pogrebci so se morali umakniti. Naslednji dan, 13. maja, so zopet prišli partizani, da bi dokončali pokop.

gahovskem pokopališču so bile velike težave, saj so ga zaradi neprestane prisotnosti italijanskih patrol pokopavali kar dva dni. Mrtvega partizana Janeža sta 12. maja z »vlakom« odpeljala na grahovsko pokopališče Vida Mihelčič-Matevževa in Ludvik Znidaršič-Gregorč. Tam so čakali partizani, da ga pokopljejo. Ko še ni bil do kraja pokopan, je od Grahovega proti pokopališču prišla italijanska motorizirana kolona ter pričela streljati. Partizani-pogrebci so se morali umakniti. Naslednji dan, 13. maja, so zopet prišli partizani, da bi dokončali pokop.

Dekleta-mladinke iz Grahovega in iz Žerovnice so za padlega partizana spletle vence in jih prinesle na grahovsko pokopališče. Venec, ki so ga prinesle mladinke iz Grahovega, je bil spleten iz macesnovih vejih v obliki srca in položen na grob.

Iz tega pričevanja lahko sklepamo, da so bili kraji okrog Grahovega v letu 1941 in prvi polovici leta 1942 politično močno razgibani in organizirani, pripravljani sodelovati z osvobodilno fronto in vsestransko pomagati osvobodilnemu gibanju. Partizanska akcija 11. maja 1942 v Grahovem je kljub nekaterim začetniškim slabostim in spodrsrljajem dobro uspela. Še predvsem v mobilizaciji prebivalstva za pomoč partizanom. Pokazala se je velika solidarnost in ljudje so bili pripravljene žrtvovati marsikaj za partizane in osvobodilno gibanje. Med ljudmi je vladalo tedaj veliko navdušenje, vse okoliške vasi z Grahovim vred, so bile tako rekoč na nogah. Le malokdo je stal ob strani.

V spomin na hrabri napad partizanov na italijanske kamione v Grahovem in na uspešno sodelovanje aktivistov osvobodilne fronte, SKOJ in mladine ter prebivalstva sploh s partizani, si je krajevna skupnost Grahovo upravičeno izbrala 11. maj za svoj krajevni praznik.

Lojze Ule

60 let športa na Rakeku

Letos mineva 60 let, odkar je bil ustanovljen nogometni klub Javornik Rakek, eden izmed prvih podeželskih nogometnih klubov po prvi svetovni vojni.

Ker je bila tudi druga športna dejavnost vseskozi (razen med NOB zaradi kulturnega molka) prisotna v življenju kraja, praznujemo istočasno tudi ta jubilej.

V počastitev tega visokega jubileja so bile v maju in juniju naslednje prireditve in športna tekmovanja:

- 25. maj — osrednja občinska proslava ob dnevu mladosti,
- 31. maj — pionirski turnir v malem nogometu za pokal F. Čebolina,
- 7. junij — ob 8. uri na nogometnem igrišču NK Rakek nogometni turnir članov,
- 8. junij — ob 9. uri medobčinski turnir v tenisu na igriščih v Dovcah,
- 14. junij — ob 9. uri četrti regijski turnir v namiznem tenisu za pionirje,
- 15. junij — ob 9. uri balinarski turnir za pokal BD Rakek na balinišču BD Rakek,
- 21. junij — ob 12.30 uri odhod v Rakov Škocjan in ogled naravnih znamenitosti pod strokovnim vodstvom jamarjev,
- ob 17. uri demonstracija jamarskih veščin na skalni steni nasproti železniške postaje,
- 22. junij — ob 9. uri nogometna tekma
- ob 11. uri osrednja proslava
- po slovesnosti tovariško srečanje (vse na nogometnem igrišču na Rakeku).

Filmi v juniju

- 1. 6. ob 20. uri — ameriški western LOV NA ČLOVEKA.
- 5. 6. ob 20. uri — ameriška komedija TAT SRC.
- 7. 6. in 8. 6. ob 16. uri — hongkonški pustolovski film VOHUN IZ ULICE BOND.
- 6. 6. in 8. 6. ob 20. uri — ameriška komedija MLADI ZALJUBLJENI DOKTORJI.
- 12. 6. ob 20. uri — nemška komedija NEZGODE Z DVOJNIKOM.
- 13. 6. in 15. 6. ob 20. uri — ameriška drama ČASTNI KONZUL.
- 14. 6. ob 20. uri in 15. 6. ob 16. uri — hongkonški akcijski film NE STRELJAJ V NASLEDNICO.
- 19. 6. ob 20. uri — francoski ljubezenski film HOJA V SENCI.
- 20. 6. ob 20. uri in 22. 6. ob 16. in 20. uri — ameriški pustolovski film INDIJANEC JOE.
- 21. 6. ob 20. uri — ameriška komedija IZGUBLJENI ARTHUR.
- 26. 6. ob 20. uri — ameriški akcijski film ZOB ZA ZOB.
- 27. 6. ob 20. uri in 29. 6. ob 20. uri — francoski erotični film RADOSTI ŽIVLJENJA.
- 28. 6. ob 20. uri in 29. VI. ob 16. uri — ameriški western BLEDELNI JEZDEC.

obzornik

glasilo delovne organizacije

PRED 10 LETI

(Iz številke 104 — 31. maj 1976)

ODLOČANJE POMENI TUDI ODGOVORNOST. Temeljna izhodišča zakona o združenem delu.

Za osnutek zakona o združenem delu je pojasnjeno, da je posledica analize dosedanje samoupravne prakse. V celotnem dosedanjem samoupravnem življenju sta se nam pojavljali dve med seboj življenjsko povezani ključni vprašanji:

1. Kako doseči tak način upravljanja, da delavci kot celota v resnici prevzamejo odločanje o dohodku. Se pravi: da o dohodku in o poglavitnih ukrepih, ki vodijo do tega dohodka, odločajo zaposleni delavci sami osebno, ne pa nekdo v njihovem imenu. To ustava ne samo omogoča, temveč tudi zahteva.

2. Kako ob omejeni decentralizaciji odločanja zagotoviti samoupravno (!) koncentracijo sredstev (akumulacijo), ki jo narekujejo ekonomski razlogi in širše gledanje na celovito družbeno-ekonomsko ureditev.

GOSPODARSTVO V TEŽAVNEM POLOŽAJU. Ocena stanja v gospodarstvu občine Cerknica

Zavedajoč se tega, da je v pohištvni industriji nasploh hiperprodukcija, je Brest kot nosilec gospodarske aktivnosti v občini, pričel že v letih 1974 in 1975 z delnim prestrukturiranjem proizvodnje in povečanjem izvozne usmerjenosti. Prihodnje prestrukturiranje proizvodnje pa je glede na reproduktivno nesposobnost našega gospodarstva omejeno, čeprav je to področje s srednjeročnim programom opredeljeno z idejnimi projekti.

TUDI TO SE ZGODI

Vabila za preteklo sejo Sveta komunistov SOZD Slovenijales so večeraj le prišla v našo delovno organizacijo. Kljub popolnemu naslovu so zajetno kuverto poslali na Francosko, v znamenito mesto BREST, kjer pa so takoj ugotovili, da je 61380 CERKNICA v Jugoslaviji.

SAMOUPRAVLJANJE IN MI

Vskakor bo treba še v večji meri zagotoviti, da bodo delavci redno, pravočasno, popolno ter vsebinsko in oblikovno na primeren način obveščeni o celotnem poslovanju temeljne organizacije.

Prav gotovo bo moral pri tem odigrati veliko vlogo sindikat, saj je prav na tem področju čutili premalo aktivnosti sindikata. In prav na to so mislili delavci, ki so odgovarjali na vprašanja, ko so ocenjevali delavnost sindikata. Več pozornosti bo torej treba posvetiti samoupravnemu izobraževanju vseh nas, saj bo večja družbena in samoupravna zavest prav gotovo pospešila proces, ki smo ga začeli po sprejetju nove ustave.

O SREDNJEROČNEM PROGRAMU

Če bo ekonomska analiza pokazala za utemeljeno, naj bi na Brestu organizirali nove temeljne organizacije: iz sedanje temeljne organizacije TP Martinjak naj bi organizirali dve temeljni organizaciji, in sicer TOZD Masivno pohištvo in TOZD Tapetništvo; iz delovne skupnosti Skupnih dejavnosti naj bi izločili in organizirali kot nove temeljne organizacije naslednje enote: centralno skladišče pohištva, špedicijo, transport in trgovsko mrežo kot eno TOZD, sektor AOP kot eno TOZD; iz delovne skupnosti Skupnih dejavnosti naj bi izločili obrat družbene prehrane, njene funkcije in delavce pa statusno združili v okviru posameznih TOZD; vse ostale administrativne, strokovne in druge pomožne dejavnosti naj bi organizirali v delovno skupnost Skupnih dejavnosti.

SREČANJE Z NAIVCI

Ljubiteljem naivne umetnosti se zadnji majski teden obeta izjemen dogodek. Vrata Brestovega Salona pohištva bomo odprli mlademu naivcu iz okolice Hlebin, ki sedaj služi vojaško obveznost v Postojni.

Mladi umetnik je visoko cenjen zlasti v sosednji Italiji, saj je imel nič manj kot deset samostojnih in več skupinskih razstav. Matteo B. Lugarić, tako se mladi umetnik imenuje, je značilen predstavnik naivcev, ki jih poznamo kot umetnike tako imenovane »hlebinske šole«. Lugarić sam sicer poudarja, da take šole ni in da mladi tam pač tako slikajo. Toda sloves Generalića in drugih, ki so slavo Hlebin ponesli po vsem svetu, to Lugarićevo trditev prav gotovo zanika.

KAJ PRAVZAPRAV HOČEMO IN ZMOREMO? O možnostih za organizacijo usmerjenega izobraževanja na našem področju.

Na Notranjskem (občine Cerknica, Ilirska Bistrica, Postojna) se kažejo po dosedanjih izmenjavah mnenj takele zunanje organizacijske možnosti: v vsaki občini naj bi razvili prvo fazo, to je dveletno splošno izobraževalno šolo s tako imenovanimi primarnimi usmeritvami, ki morajo biti odvisne od potreb gospodarstva (v Cerknici bi šlo recimo za oblikovanje nekaterih ožjih poklicev lesne stroke, v Il. Bistrici kemijske, za kar so že nekaki nastavki). V Postojni pa naj bi razvijali tudi nekatere finalne smeri druge faze. Vzemimo ekonomsko (ekonomski tehniki različnih profilov), pedagoško (učitelji in vzgojiteljice), jezikovno-ekonomsko (korespondenti, turistični tehniki), prirodoslovno-matematično in še kaj.

RAZSTAVA UMETNIKOV — AMATERJEV

V počastitev stoletnice rojstva Ivana Cankarja in ob krajevnem prazniku v Grahovem je mladinska organizacija iz tega kraja za vse občane pripravila zares prijetno presenečenje. Od 9. do 16. maja je bila v osnovni šoli Grahovo razstava del umetnikov-amaterjev. Razstavljali so vaščani iz Grahovega in okoliških vasi in sicer lesoreze, izdelke iz slame, furnirja, umetniške slike in ročna dela.

NAŠE MALO MESTO

V kratkem bomo v našem malem mestu ugledali novo tržnico, ki jo je dala zgraditi Krajevna skupnost Cerknica. Stala bo na prostoru med Delikateso in Železnino. Temeljna dela so že opravljena. Tako ne bo več neuglednega »Ponterossa«, ki se je doslej najmanj enkrat mesečno razvlekel od mosta skoraj do središča mesta.

Kegljaške novice

OBČINSKA TEKMOVANJA V KEGLJANJU

Na kegljišču v Cerknici so se končala letošnja občinska tekmovanja. V občinski rekreacijski ligi je nastopalo 14 ekip, ki so odigrale več kot sto dvojbojev. Prvo mesto je brez poraza osvojila ekipa Martinjaka.

Lestvica:	točk
1. Martinjak	26
2. Kartonaža	22
3. Elektro	18
4. Lunin mrk	16
5. Brest	16
6. Gozdna	14
7. Gradišče II.	14
8. SAP	14
9. Novolit	14
10. Občina	10
11. Gradišče I.	8
12. Avtomontaža	4
13. Kovind	4
14. Gaber	2

Ob zaključku tekmovanja so se ekipe pomerile še v borbenih igrah, kjer je nastopilo 16 ekip.

LESTVICA	kegljev
1. Lunin mrk	367
2. Martinjak	358
3. Avtomontaža	346
4. Občina	327
5. Gozdna	322
6. Kartonaža	313
7. Gradišče II.	308
8. Brest	301
9. Elektro	290
10. Gaber	282
11. SAP	276
12. Gradišče I.	273
13. Kovinoplastika	268
14. Kovind	262
15. Novolit	260
16. Upokojenci	259

Na odprtem občinskem prvenstvu posameznikov pa je nastopilo 116 tekmovalcev. Najboljši po disciplinah so bili:

Mladinci (200 lučajev)	
1. Piletič	864
2. Švelc	827
3. Premrov	826

Ženske (100 lučajev)	
1. Pokleka	397
2. Urbas	393
3. Modoc	359

Starejši člani (nad 45 let) — 100 lučajev	
1. Tavželj	404
2. Kraševac	393
3. Ferfila	359

Rekreativci (200 lučajev)	
1. Gornik	839
2. Udovič	823
3. Bučar	819

Rekreativci (100 lučajev)	
1. Ris	449
2. Šega	403
3. Maljevac	401

ODLIČEN NASTOP BRESTOVH MLADINCEV NA PRVENSTVU SLOVENIJE

V maju je mladinska ekipa KK Brest z velikim uspehom nastopala na republiškem prvenstvu v dvojicah in v ekip-

nem tekmovanju. Med ekipami je zasedla tretje mesto v Sloveniji, med dvojicami pa sta Brestova mladinceva Švelc in Piletič postala republiška prvaka za leto 1986.

Za ekipo KK Brst so nastopili: Švelc, Piletič, Premrov, Gerbec in Klančar.

Oba najboljša Brestova mladinceva (Piletič in Švelc) sta se z odličnimi nastopi na republiških prvenstvih uvrstila v slovensko reprezentanco, ki bo nastopila 22. junija na turnirju republik in pokrajnin v Skopju.

Roman Piletič je celo kandidat za državno reprezentanco mladincev, ki bo nastopala na naslednjem svetovnem prvenstvu v Švici prihodnje leto.

Taborniške novice

AKTIV GORSKE STRAŽE

6. aprila smo se taborniki in planinci srečali na enodnevnem tečaju o varstvu narave in nalogah gorske straže. Ta tečaj naj bi pridobil nove člane gorske straže, katerih naloga je, da s svojim znanjem dajejo zgled obiskovalcem gora, kako se obnašati do narave. 27. aprila smo na Slivnici opravljali izpite iz poznavanja rastlinstva, živalstva in ekologije.

Tako imamo sedaj v Cerknici 27 novih članov gorske straže. Skupaj z ostalimi člani smo ustanovili aktiv gorske straže. Ta aktiv bo izvajal naloge gorske straže in spoznaval življenje v gorah.

TABORNIŠKI MNOGOBOJI

Vsako leto se taborniki pomerimo v znanju taborniških veščin na mnogobojih.

Letošnji odredov mnogoboj za medvedke in čebelice ter murne so pripravili taborniki iz čete Škocjanski raki z Rakeka. Tekmovanje je bilo 26. aprila na nogometnem igrišču na Rakeku.

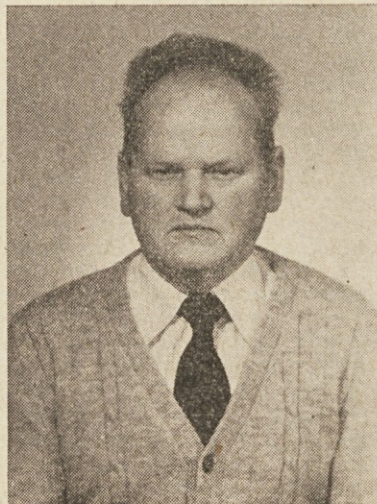
Izmed 20 ekip smo dobili zmagovalce v vseh kategorijah: med mlajšimi medvedki so zmagali Tarzani iz Grahovega, med mlajšimi čebelami Polžki iz Cerknice, med starejšimi pa sta si prvi mesti priborila vod Veveričk in vod Grizlijev iz

V spomin

Vsem delavcem Bresta sporočamo žalostno novico, da je po težki bolezni preminil naš dolgoletni delavec FRANCE KEBE. Od njega smo se poslovili na cerkniškem pokopališču 28. maja.

Njegovo življenje je ugasnilo v 56. letu. Zapustil je ženo in štiri otroke. Še toliko let življenja je bilo pred njim, toda ostala so nedoživeta.

France je bil delavec v II. strojni. Vrsto let je popravljal

Rezultati — ekipno (tekmovanje je bilo na Bledu in v Medvodah).

	kegljev
1. TEKSTINA	4814
2. CELJE	4752
3. BREST	4718
4. SAVA, Kranj	4688
5. KONSTRUKTOR, Maribor	4623

Rezultati — dvojice (tekmovanje je bilo v Ljubljani na kegljiščih Maksa Perca in Slovenan).

1. BREST	3280
Piletič (817+839), Švelc (821+803)	
2. TEKSTINA	3219
3. SLOVAN	3200
4. SAVA	3192
5. KONSTRUKTOR	3163

Cerknice. Svoje znanje so pokazali tudi murni.

Zmagovalni vodi so nastopili 17. maja na področnem mnogoboju v Izoli. Potrudili so se in zasedli tri druga mesta (Veveričke, Polžki in Tarzani) in eno četrto mesto — Grizliji.

14. in 15. junija bomo organizirali področni mnogoboj za tabornike in tabornice. Postavili bomo tudi tabor in sicer ob Cerkniščici pri Krajčevi žagi.

PA ŠE O TABORJENJU...

Taborjenje bo. Naši vodniki so se vrnili z bivakiranja in poiskali primeren prostor za tabor. Letos bo tabor v vasi Dvor pri Žužemberku ob Krki. Taborili bomo v dveh izmenah.

— od 18. do 28. julija — taborniki in tabornice ter klub (nad 12 let),

— od 28. julija do 6. avgusta — medvedki in čebelice ter murni (samo 6 dni).

Prva izmena odhaja na taborjenje z vlakom, bolj pogumni pa s kolesi en dan prej.

Cena taborjenja bo 950 dinarjev na dan. Vsak član odreda bo dobil posebno izdajo informatorja »Ščuka«, v katerem bo lahko dobil podrobnejše informacije o taborjenju, napotke ter prijavnico. Rok prijave je 15. junij. Prijave oddajte vodnikom.

A. Žnidaršič

poškodovane elemente. Bil je prizadeven delavec. Z večletnim delom si je pridobil veliko delovnih izkušenj. Med sodelavci je bil priljubljen in upoštevan.

Kolektiv naše tovarne pohištva ga bo v spominu ohranil takega kakršen je bil, iskren, pošten in tovariški.

KOLEKTIV TOVARNE POHIŠTVA CERKNICA

V spomin

Iz temeljne organizacije JELKA BEGUNJE sporočamo, da smo se v aprilu poslovili od naše upokojene Antonije ŠVIGELJ iz Bezuljaka. Pred upokojitvijo je opravljala dela v računski službi, invalidsko pa je bila upokojena 1975. leta. Ohranili jo bomo v lepem spominu.

Kolektiv JELKE